

HANUCA – sărbătoarea unui eroism sui-generis

Glasgow, 1 decembrie 1967.

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

Nu prin forță, nimeni prin putere, ci prin spirit!" Iată un crez care le-a străbătut, cu un fir roșu, toată istoria lor cea atît de zbucimată. Au moștenit și au păstrat o concepție fundamentală: primatul spiritului asupra forței. N-au vrut, deci, să poarte războaie împotriva nimănui. Cînd strămoșii lor Iaacov - Israel și-a văzut viața primejduită de fratele său Esav ויבטח ויירא, "i-a fost teamă că va fi omorît și i-a părăut rău că va trebui să omoare". Atît de departe a mers oroarea de vărsare de sînge, încuculată, milenii de-arîndul, în vinele acestui popor, încît o întreagă literatură umoristică s-a creat, ironizînd "teamă de luptă" a copiilor săi. Într-adevăr, ei n-au crezut nici odăci că războiul e o soluție și că puterea brutală poate să învingă ne cea morală.

„Am Hasefer” – popor al cărții, ei au lăsat, oriunde au umblat, vestigii originale. N-au rămas de pe urma lor nici basoreliefurile preamărind victorii militare, iar pe mealegurile ce le-au băătorit, arheologii n-au desgroptat palate, n-au descoperit comori cu pietre nestemate. Cercetătorii vieții acestor evrei de pe malurile Iordanului au găsit în loc de săbii, cărți, în locul tezaurilor, suluri, pergamente, oale de lut cu conținut bogat în învățătură. Intotdeauna ei au rămas fideli invincibilei arme a aceluiași Iaacov-Israel עֵשֶׂר הָיָה לְיִשְׂרָאֵל „glasul lui Iaacov”, au minuit argumentul, au folosit spiritul în promovarea ideilor lor și n-au pierdut nici o clipă convingerea că raporturile dintre oameni și norade trebuie să fie guvernate de o lege morală și nu „de pe poziții de forță.”

Purtau, deci, într-o mină Cartea. Iar în cealaltă se afla sapa. Ei răcoleau brazdele pe care le-au moștenit de la Abraham, Iľhac și Iacov. Iubeau această glie care s-a identificat cu inșuși destinul lor și nu viau decât un singur lucru : să fie lăsați să schimbe deșertul în grădini roditoare, să poată să se bucure fiecare וְהָיָה כָּל־הָאָדָם „vîia și de smochinul său”. Ogoarele lor se aflau, însă, într-o regiune în care totdeauna s-au încrucișat poftele hrăpăreale ale împărățiilor celor mari.

Hanuca ne amintește de unul dintre aceștia : Antiohus. El n-a fost nici cel dintii, nici cel din urmă.

Antiohus, predecesorii și urmașii săi, s-au străduit să stingă „lumina” din altar, să nimicească până și ultima candelă pentru ca întinericul să poată domni nestingherit, iar la adăpostul său nelegiuirii să poată continua. Lumina era, de pe atunci, primejdioasă pentru un sistem social bazat pe aspirarea și exploatarea omului de către om. Cartea, cuvântul, erau de pe atunci socotite ca dinamita ce amenința să arunce în aer o orînduire a nedreptății și a împărlirii.

— Olimp și Sinai : grăitoare simboluri ale celor două concepții diametral opuse care s-au ciocnit din **ימים** în acele vremuri, în anul al 165-lea dinaintea erei moderne. Olimpul era lumea lui Anihouș, era muntele misterios în care sălășluiau ze puternici, cruzi, neîndurători și roși de josnice patimi. Între ei se purtau războaie, iar nu numai pe pământ, între muritorii de rind, ci și acolo sus; între zeii nemuritori, o singură lege trebuia să fie hotărâtoare — aceea a celui mai tare. Ceilalți, cei slabi, n-aveau dreptul la viață, iar la Sparta, de pe culmile muntelui Target, erau zvirlți în prăpastie bătrînii, bolnavii și neputincioșii. Jungla pămîntească, și chiar cea olimpică, nu rîvnosea loc pentru cei care nu erau înarmați cu colți și cu ghiare, spre a sfîșia, spre a ucide. „Übermensch“ — ul lui Nietzsche, „omul superior“ din „rasa superioară“ era singurul îndrituit să trăiască, încă de pe atunci cînd doctrinara acestei blestamate teorii se numea Anihouș.

În Olimp ardea focul care era, însă, monopolul exclusiv al zeilor. Ei, cei puternici, aveau dreptul la lumină, la căldură, la soare, în vale, în

lumea robilor, trebuia să stăpînească bezna cea aducătoare de spaime, căci numai ea, spaima, încovoiaie spinarea sclavului, îi inspiră respect față de ordinea socială, îl face să bijbiie prin întunecul ignoranței.

Prometeu a cutezat să infrângă această „lege constituțională” a Olimpului. El a furat o scintee și a dăruit-o bieților oameni ca să aibă și dinși o rază de lumină, un pic de căldură. Căpătând a fost însă pedepsă aplicată acestui „infractor”, pentru că, prin gestul său, el a subminat înseși temeliile lumii în care trăia.

Sinai este antiteza Olimpului. De pe piscurile sale a coborît o diră de lumină menită să pătrundă preluțindeni, în cele mai ascunse vâgăuni. וְיִחְזַק מִכֹּחַ עֲנִיּוֹת שְׂמֹחַת תּוֹרָה „Fiți cu băgare de seamă la copiii cei săraci, căci din rîndurile lor răsare învățătura”, exclamă unul dintre învățații noștri, exprimînd astfel principiul iudaic al unei învățăturii pentru toți cei săraci, la toată tîră. תּוֹרָה אֶרֶץ „Cultura

(Continue in pag. V-a)

TELEGRAMĂ

Domnului
NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Consiliului de Stat al
Republicii Socialiste România

În numele Federației Comunităților Evreiești (M) și al meu personal, vă rog să primiți sincere felicitări cu prilejul alegerii Dv. în înalta funcție de președinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România.

Profund recunoscătoare pentru marile drepturi și libertăți de care se bucură alături de poporul român și de naționalitățile conlocuitoare, populația evreiască nu-și precupește eforturile, muncind cu devotament pentru înfăptuirea marelui program de ridicare a țării pe cele mai înalte culmi ale progresului și civilizației.

Vă dorim, mult stimată domnule președinte, sănătate, viață lungă, putere de muncă, spre a vă putea consacra misiunii Dv. istorice pentru fericirea poporului și a patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România, pentru întărirea păcii în lume.

Dr. MOSES ROSEN
Şef rabin şi preşedinte al
Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M)
din Republica Socialistă România

Vizita în Anglia a Eminenței Sale d-lui Șef rabin și a d-nei dr. Rosen

În drum spre Statele Unite, Eminența Sa d. Șef rabin și d-na dr. Rosen s-au oprit pentru câteva zile la Glasgow, spre a vizita pe Prim-rabinul acestei comunități și pe d-na dr. Wolf Gottlieb.

Deși această vizită a avut un caracter familial, *Jewish Representative Council*, organizația reprezentativă a grupărilor religioase și culturale evreiești din Scoția, a organizat în seara zilei de 28 noiembrie a.c. o recepție în cinstea oaspeților. Au luat parte conducătorii comunității, rabini, eforii sinagogilor și exponenți ai tuturor instituțiilor evreiești din Glasgow. Au luat cuvântul, omagînd personalitatea șefului spiritual al iudaismului din România, d-nii dr. *Lawson*, președintele comunității și Prim-rabin dr. *Wolf Gottlieb*. Vorbitorii au exprimat admirație și recunoștință față de politica înțeleaptă și plină de umanism a guvernului român, scoțînd în evidență libertatea de care se bucură populația evreiască din România. De asemenea, au scos în evidență atitudinea consecventă, pătrunsă de o măreață forță morală, a României în problemele internaționale la ordinea zilei.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. *Moses Rosen* a mulțumit pentru elogiile exprimate, făcând o expunere asupra vieții comunității din România.

În ziua de 29 noiembrie Eminentă Sa a primit pe corespondenții marilor organe de presă *The Scotsman*, *Daily Mail* etc. precum și ai ziarelor evreiești *The Echo* și *Israel-Today* răspunzând la diferite întrebări în legătură cu țara noastră și cu aspecte specifice ale vieții colectivității evreiești.

Numeroase ziare au publicat ample dări de seamă și declarații ale șefului cultului mozaic din România.

Judaistica la British Museum

„Pentru amatorul de cărți iudaice „British Museum“ este o adevărată binecuvîntare” a scris rabinul dr. A. Rabinovitz într-un articol apărut în suplimentul literar al ziarului „Times”.

În secția de orientalistică a bibliotecii se
află peste 3 000 manuscrisuri vechi ebraice,
aproape 100 incunabile, mii de fragmente
din Geniza și aproximativ 40 000 volume.
Acest imens fond literar îmbrățișează o pe-
rioadă de peste o mie de ani, fiind repre-
zentate toate limbile vorbite de evrei în
decursul timpului: ebraica, arameica, araba,
idis, ladino...

Celebră în toată lumea este galeria de artă a muzeului. Aici se păstrează un număr de 75 manuscrise iudaice ilustrate artistic. Printre acestea, sînt multe căutate de amatorii de artă și de bibliofili. Bibliile ilustrate, ca și diferitele cărți de rugăciuni, de asemenea însoțite de ilustrații.

Muzeul define exemplare rare ale Bibliei, de o valoare deosebită. Printre acestea, se cuvine amintit „Pentateuhul”, unul din cele mai vechi din lume, cu excepția textului descoperit la Qumran și-a Bibliei transcrisă în anul 916, ce se păstrează la muzeul din Ieningerad. Se pare că acest Pentateuh, cu

punctuația și fonetica tradiționale, a fost transcris la începutul secolului al X-lea. O altă piesă rară este Biblia transcrisă în anul 1246, la Toledo, de către Iosef bar lehuda ben Meruas. Manuscrisul acesta cuprinde 368 file. Există, apoi, un manuscris de 916 file al unui Pentateuh, care pe lângă

JURNALUL DE LA
THERESIENSTADT

Niște dulgheri care au lucrat la repararea unei clădiri aflate pe locul fostului lagăr de la Theresienstadt (lingă Praga) au descoperit sub dușumea un caiet de însemnări. Redactat în limba ebraică, jurnalul consemnează evenimentele din lagăr pe o perioadă de trei ani. Autorul însemnărilor, Egon Redlich, a pierit asasinat de naști.

Jurnalul a fost prodat muzeului evreiesc din Praga.

textul propriu zis cuprinde și alte lucruri interesante, printre care : o listă alfabetică a omonimelor ; 26 versete cuprinzînd, fiecare, întreg alfabetul ebraic ; un tablou al versetelor în care se află cuvinte cu punctuație ; o enumerare a caligrafiilor care au transcris Biblia etc.

La aniversarea a 800 de ani de la nașterea lui Rambam, în anul 1935, muzeul a organizat o expoziție de cărți de manuscrise iudaice rare. Printre piesele expuse atunci s-a aflat și o copie după cartea „Mishnei Toră” a lui Rambam, din anul 1472, precum și responsele acestuia.

În anul 1759 fondul de iudaistică al muzeului s-a îmbogățit cu piesele dăruite de Solomon de Casta Atlas: trei manuscrise ebraice și 180 cărți cu subiecte religioase, precum și exemplare de talmud, Kabala și manuale de gramatică ebraică. Fiecare exemplar este legat în piele roșie, avind pe cotor o monogramă și o coroană.

De atunci muzeul s-a îmbogățit cu numeroase cărți și manuscrise vâldice. Colecții mari au fost achiziționate mai cu seamă în secolul al XIX-lea.

(Continue in pag. IV-a)

Bunicul literaturii idiș

La 8 decembrie se împlinesc 50 de ani de la moartea lui Mendele Moier Sforim, bunicul literaturii idiș.

De la Mendele și pînă la Salom Alechem și Pereț — clasicii noștri — iar de la aceștia pînă la pleiada a doua și a treia de scriitori evrei — Salom Aș, Iosef Opatosu, David Berghelsohn, Der Nister, Moris Wincievski, Leivik, Markis, Steinberg — ca să amintim doar de cîțiva dintre cei mai reprezentativi — este o distanță uriașă. Chiar și popoare cu o istorie și o evoluție normale s-ar mindri cu un asemenea salt înainte și cu prozatori și poeți de felul celor care s-au manifestat în literatura idiș începînd din anul 1864.

Sub ochii inteligenți și pătrunzători ai Bunicului s-au perindat trei generații. Scrierile sale înfățișează figuri aparținînd a trei perioade de dezvoltare. După cum e cunoscut, Mendele a atins plenitudinea talentului său în a doua parte a vieții sale, cînd a refăcut aproape toate scrierile sale din tinerețe. În această perioadă el și-a creat stilul propriu atît de specific, pentru scrierile în idiș, ca și pentru cele în limba ebraică, propria sa concepție asupra vieții.

Trei generații, trei perioade distincte. Perioada care a început după anul 1860 și care a coincis cu începuturile literaturii moderne idiș, s-a caracterizat printr-o anumită liberalizare a vieții Rusiei țariste. Speranța în vremuri mai bune a prins atunci a se infiripa. A urmat perioada de reacțiune și persecuții, care a culminat cu pogromul din 1903. Însfîșit, a urmat perioada marilor mișcări sociale, a revoluțiilor din 1905 și 1917.

De curînd a fost sărbătorită împlinirea unui secol de literatură idiș modernă și se înțelege că evenimentul este legat în mod indisolubil de numele lui Mendele și de prima lui scriere, „Omulețul”. Cu această carte ceva nou a apărut în viața evreiască și anume natura, pînă atunci străină literaturii evreiești și aproape necunoscută locuitorilor țigului tradițional. Nou era și spiritul ascuțit critic ce străbătea din paginile cărții, o critică acerbă la adresa obștei, pe care Mendele o descrie ca „o piață, în care fiecare se gîndește la sine, în primul rînd la sine și apoi tot la sine”. Mendele a pătruns pe ușa principală în literatura evreiască, ocupînd repede un loc de cinste.

E adevărat că „Omulețul” nu este dintre cărțile sale cele mai bune; nu este însă mai puțin adevărat că de la această scriere de început și pînă la „Slomo reb Haims”, Mendele se vadește un admirabil minutor al limbii. În această privință el este neîntrecut.

Creația literară, cu tot ce are ca inovator, a fost precedată și pînă la un anumit punct influențată de curentele ce au traversat pînă la el viața evreiască. În primul rînd, avem în vedere *hasidismul* și *hascala*, cele două mari curente de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

Hasidismul, cu care Mendele personal nu a avut de-a face, a deschis cîmp larg fanateziei populare. În schimb, a fost puternic influențat de hascala, curentul ce tindea să restructureze întreaga viață evreiască spre a o aduce la nivelul civilizației și culturii europene.

În creația sa Mendele a atins profunzimi necunoscute pînă la el, devenind cititorul literaturii moderne idiș. Ca stil literar el a mers mult mai departe decît epoca sa, trăgîndu-și izvoarele de la cea originală literatură evreiască ce s-a dezvoltat între secolele XIV—XVIII. Este așa numita perioadă Spilman și perioada literaturii moralizatoare, prima caracterizată prin spiritul ei fantastic, cea de a doua prin didacticismul ei. Astfel, „Omulețul” sau „Mărtoaga” sînt cărți cu un evident caracter didactic, în timp ce „Călătoriile lui Benjamin al III-lea” este o carte în care predomină fantasticul.

Se cuvine subliniat că Mendele nu este cititorul literaturii idiș în general ci a literaturii *moderne* idiș. Fără această subliniere nu poate fi pe deplin înțeleasă măiestria sa. Căci e aproape cu neputință de conceput un maestru care să nu aibă în urma sa o tra-

diție. În definitiv maestrul nu este un fenomen, ci mai curînd o sinteză, remarcă pe drept cuvînt un critic literar.

Elementele tematice ale cărții „Omulețul”, descrierea acțiunilor lui Ithak Avram. Puternic, care prin minciuni și violență a nimicit oameni spre a deveni puternic și bogat, toate acestea pot fi aflate și în scrierile unor predecesori ai lui Mendele. Afirmația aceasta este cu atît mai îndreptățită dacă ne referim la cartea sa „Taxa”. Tematica acestei cărți este parte integrantă din ideile ce au însușit curentul Hascarei: demascarea puternicilor obștei, a „binefăcătorilor” ei, care exploatau masele asuprite, trăind pe socoteala lor. Mendele nu a preluat mecanic această temă de la predecesori, el a cunoscut-o din proprie experiență, pe care a descris-o cu o vigoare deosebită. Profund cunoscător al vieții evreiești din vremea sa, el ne-a înfățișat tragismul ei cu o forță remarcabilă. O singură idee îl însușește: de a fi de folos poporului și nu putem să nu fim cuprinși de admirație în fața dirzeniei cu care o servește.

Înainte de toate, Mendele e hotărît să se adreseze poporului în limba pe care acesta o înțelege. Într-o vreme cînd idișul era privit de către prelușii „oameni de cultură” cu dispreț și ostilitate, cînd scriitorilor le era rușine să utilizeze această limbă, Mendele s-a apropiat cu respect și înțelegere de ea, făcînd-o instrumentul creației sale. Și chiar mai mult decît un simplu instrument — un țel artistic în sine. „Trebuie să învălăm limba idiș de la Abramovici — Mendele...” a spus Salom Alechem, subliniind măiestria cu care acesta a fărînit limba sa literară.

Din prima sa carte scrisă în limba idiș — debutul și l-a făcut ca scriitor de limbă ebraică — Mendele se vadește un luptător neîmpăcat împotriva oligarhiei evreiești de tip medieval. Scriitorul ne înfățișează exploatarea nemiloasă la care erau supuse masele de către „binefăcătorii” capi ai obștei. În cartea „Omulețul” Mendele ne-a înfățișat mediul social care generează pe acești „binefăcători”, care sînt o pacoste pentru popor.

Curînd Mendele își dă seama — și aceasta înaintea altora — că nu este suficient a lupta doar împotriva „binefăcătorilor” corupți. Este adevărat că demascarea și combaterea lor se face în aproape toate scrierile sale. Însă Mendele merge mai departe, arătînd împrejurările și cauzele care înlesnesc apariția acestor „oameni mici” și simandicoși. „Mărtoaga” este o carte caracteristică din acest punct de vedere. Din ea nu se simte numai un suflu de ascuțită cri-

tică socială, ci și conștiința națională evreiască.

Mendele a mers mai departe și mai adînc decît majoritatea intelectualilor din epoca sa, care se încredeau orbește în frazeologia liberală fiind convinși că asimilarea este singura soluție posibilă a problemei evreiești. Mendele își dă seama de naivitatea, de caracterul utopic al acestor păreri. El merge mai departe, analizînd viața populației evreiești din vremea sa în contextul general politic și economic. Numai o economie sănătoasă și drepturi politice pot rezolva dureroasa problemă evreiască. Acesta este credo-ul politic și artistic al lui Mendele.

O carte admirabilă este „Călătoriile lui Benjamin al III-lea”. Sensul ei este simbolic, dar e scrisă de un spirit realist, cu un dezvoltat simț social.

Satira arzătoare a lui Mendele recurge la culori violente, trăsături apăsate, la hiperbole și alegorii. Fundalul cărții e profund realist, conținutul ei capătă proporții de simbol. Prin aceasta ea reprezintă un moment important în dezvoltarea literaturii idiș.

Pe lîngă reflectarea artistică a epocii sale, Mendele a creat o galerie de tipuri remarcabile și un stil admirabil. Și la aceasta a contribuit concepția sa socială. Eroul său principal este poporul.

În amintirile sale istoric S. Dubnov povestește un episod interesant cu Mendele. „Cu un prilej l-am întrebat de ce nu se alătură celor care luptă împotriva primejdiei asimilării tinerei generații. Mi-a răspuns furios: Cu alte cuvinte socotești că n-aș fi bun evreu pentru că nu sînt de partea naționalistilor? Nu, eu nu cultiv nici un fel de *isme*, sînt un simplu evreu, căci întregul nostru popor e alcătuit din evrei pur și simplu.”

În opera lui Mendele cititorul nu va găsi nici remanere, nici desperare. Dacă în cartea „Slomo reb Haims” a încercat să idealizeze ceea ce cîndva satirizase, nu a făcut-o spre a idealiza obscurantismul, ci pentru a trezi în suflete compasiunea pentru cei ce vegetau în beznă țigșoarelor de altă dată.

„Îmi vin în minte cuvintele rostite de un muncitor evreu în fața mormintului deschis al scriitorului: „Tu, Mendele, ai înfățișat mărtoaga evreiască; iar noi îți făgăduim, bunicule, că vom înceta a mai fi ca acea mărtoagă. Tu, Mendele, ai descris pe pomanagiul evreu; iar noi îți făgăduim, bunicule, că nu vom mai fi pomanagi...”

Și toți vor fi de acord că muncitorul evreu a știut a se ține de cuvînt.

S. RUBINGER

LIMBA ROMÂNĂ LA UNIVERSITATEA DIN TOKIO

Peste 150 de studenți au absolvit pînă acum cursul de limba română al Universității din Tokio. Unii dintre ei au devenit reputați specialiști în domeniul limbii și literaturii române. Michiko Yoka, din prima promoție de absolvenți, este autorul unei traduceri a romanului „Răscoala” de Liviu Rebreanu, apărut vara aceasta în librării.

EXPOZIȚII ROMÂNEȘTI

În capitala Italiei au fost organizate două expoziții de cultură românească. Prima a fost consacrată cărții. În standuri ornamentate cu obiecte de artizanat au fost expuse peste 800 de lucrări din diverse domenii, ilustrații de carte, traduceri în diferite limbi.

La Palazzo Firenze, din vecinătatea parlamentului, a fost deschisă expoziția sculptorului Eugen Ciucă. În sala centrală, un joc de lumini și culori scoate cu succes în relief calitățile unui număr de 20 lucrări în lemn, marmură și piatră policromă.

NOI FABRICI DE ZAHĂR

Zilele acestea la fabrica de zahăr din Buzău a început prelucrarea sfeclii de zahăr. Capacitatea finală a acestei noi unități industriale va fi de 3 000 tone sfeclă prelucrată pe zi, din care se vor obține în jur de 450 tone zahăr. Prin aplicarea unor tehnologii moderne aici se va realiza o mai bună valorificare a materiei prime, obținîndu-se un procent mai ridicat de zahăr.

Alte două fabrici de zahăr, cu o capacitate de prelucrare de cîte 3 000 tone sfeclă de zahăr în 24 de ore se construiesc la Corabia și Oradea. Ele urmează să intre în funcțiune odată cu începerea campaniei de producție a anului viitor.

SISTEMUL DE IRIGAȚII CARASU-DOBROGEA

Pe marele nou șantier de irigații din Dobrogea-Carasu, lucrările sînt în curs. Se finalizează primele două stații de pompare, alte 6 fiind în diferite stadii de construcție. Concomitent, se face un mare baraj de regularizare a apelor pe canalul magistral Cernavodă-Murfatlar. Cu diverse utilaje de mare randament s-au săpat pînă acum aproape 200 000 mc de pămînt, pentru efectuarea rețelei de canale și montarea uriașelor conducte metalice prin care apa va fi răspîndită pe ogoare. Lucrările se concentrează în prezent în zona Medgidia, unde vor fi date în exploatare primele 24 000 ha amenajate pentru irigare, din cele 170 000 ha cit va însuma în final sistemul Carasu.

NOI INSTALAȚII DE FORAJ

La uzina de utilaj petrolifer din Țirgoviste a fost omologată instalația de foraj puturi cu apă F. A. 12, destinată forării de cercetare hidrogeologică și de exploatare a pînzelor freactice la adîncimi de 150—200 m.

Reînouiți din vreme abonamentul pe anul 1968, pentru a vă asigura primirea în continuare a revistei

Prețul unui abonament este

lei 24 pe 1 an

lei 12 pe 6 luni

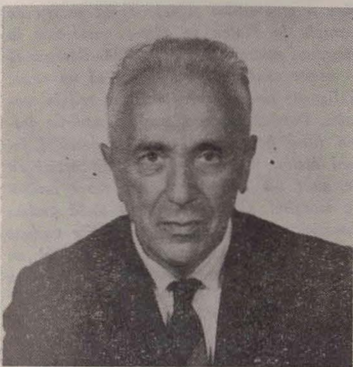
Expediați banii prin mandat poștal pe adresa:
Federația Comunităților Evreiești, București, str. Dimitrie Racoviță, 8.

Profesorul Arie Tartakover la 70 de ani

Aniversările sînt de obicei un prilej festiv pentru rude și prieteni de a rosti cuvinte plăcute, însoțite de urări de rigoare. Există însă și împrejurări cînd aniversarea depășește cadrul unei agreabile sărbători de familie, transformîndu-se într-un autentic eveniment cultural. Acesta e cazul aniversării celor 70 de ani de viață a profesorului Arie Tartakover din Ierusalim, una din personalitățile de seamă ale iudaismului contemporan.

Nu este în intenția noastră de a face, acum, portretul sărbătoritului.

De altfel, d-sa nu este necunoscut cititorilor revistei noastre, care au avut plăcerea să-i citească scrisul. Personalitate complexă, multivalentă, prof. Tartakover a adus și aduce contribuții substanțiale în toate domeniile în care activează.

Ca profesor de sociologie la universitatea din Ierusalim, d-sa apare în ipostaza omului de știință înaintat, care departe de a cultiva erudiția sterilă, se arată receptiv la marile probleme ale epocii. Ca scriitor și publicist, vădește un ascuțit spirit analitic, abordînd în cărțile sale teme majore, într-un stil alert și accesibil, ceea ce explică larga audiență de care se bucură în rîndurile cititorilor. Ca președinte al institutului de ebraistică Brit Ivrit Olamit, prof. Tartakover aduce o contribuție prețioasă pe tărîmul lingvisticii. Ca președinte al executivei israeliene a Congresului Mondial Evreiesc, d-sa militează neobosit pentru pace, apăsînd și prietenie între oameni și popoare.

Prof. Arie Tartakover este un bun cunosător al realităților din țara noastră, pentru care a manifestat în totdeauna stimă și prietenie. Aceste sentimente d-sa a ținut să le exprime și în salutul adresat revistei noastre, cu prilejul împlinirii a 10 ani de apariție: „Ca unul din cititorii permanenți ai revistei, vă exprim respectul meu atît pentru conținutul, cît și pentru forma sa. Ați izbutit printr-o frază să adînciți conștiința iudaică a fraților noștri din țara dv. și în același timp să întăriți atașamentul lor față de țara în care locuiesc și care merită întreaga lor dragoste și devotament”.

La cea de a 70-a aniversare a prof. Arie Tartakover, redacția noastră adresează sărbătoritului, odată cu omagiile sale, cele mai bune urări de viață lungă, putere de muncă și noi succese.

meridiane

În numele milioaneilor de victime ale nazismului

Revista „Presse Nouvelle” din Paris a publicat într-un număr recent următoarea convorbire cu ing. Simon Wiesenthal, directorul Centrului de documentare din Viena, unul din experții în cercetarea crimelor naziste.

Publicînd în editura Stock cartea sa „Asasinii printre noi” Simon Wiesenthal deschide publicului cîteva din dosarele sale. Cititorul rămîne impresionat pe de o parte în fața perseverenței pe care „vînătorul de naziști” o depune pentru a-și atinge obiectivele, pe de altă parte, de imensitatea sarcinii pe care și-a asumat-o.

Centrul de documentare deschis de Simon Wiesenthal în Austria, mai întîi la Linz, apoi la Viena, cuprinde numele a 22.600 criminali de război naziști. Datorită activității acestui centru, 900 dintre ei au fost predați justiției.

În lucrarea sa, Simon Wiesenthal a dorit să lămurească unele din problemele de care s-a ocupat. El a vrut de asemenea să pună în gardă opinia publică într-un moment cînd se vorbește tot mai insistent de prescrierea crimelor de război naziste, care va intra în vigoare, în Germania apuseană, la 21 septembrie 1969.

Or, 70.000 din acești criminali au fost închiși pînă acum, dar cei mai mulți dintre ei au fost ulterior fie eliberați, fie condamnați la pedepse de zori; sînt „în curs” 13.000 de anchete contra „suspecților”. Lista întocmită în 1958 ar cuprinde 160.000 de nume. Deci, aproape jumătate din călăii hitlerști nici măcar nu au de ce să fie neliniștiți!

Cartea lui Simon Wiesenthal își justifică, așadar, într-un totu titlu: „Asasinii printre noi”...

Acordîndu-ne o scurtă convorbire, autorul a vroit să sublinieze anumite aspecte ale misiunii pe care o îndeplinește de peste douăzeci de ani. Cuvintele sale se înscriu în lupta pe care o duc toți oamenii de bună credință pentru ca să se facă dreptate milioaneilor de victime ale nazismului.

Plin de prestanță, amabil, elocvent, Simon Wiesenthal, arată că un director al unei mari întreprinderi moderne. Ceea ce și este de fapt: numai că întreprinderea sa este de un fel deosebit, ocupîndu-se cu descoperirea, arestarea și predarea criminalilor de război naziști.

Vorbește fără patimă, răspunsurile sale exprimînd doar aspirația sa profundă de dreptate și amintirea de neșters a groaznicelor suferințe îndurate.

— Domnule Wiesenthal, care este scopul pe care-l urmăriți?

— Cîteva zeci de membri ai familiei mele au fost asasinați, dar ceea ce mi s-a părut de neconceput, de la terminarea războiului, este faptul că supraviețuitorii lagărelor, printre care mă număr și eu, ar putea să-și piardă încrederea în viață. Și s-ar mai putea oare trăi dacă am socoti că dreptatea a murit? Activitatea mea urmărește să arate că în lume nu domină răul și că oamenii pot trăi laolaltă, bizuindu-se pe încredere reciprocă. Dar pentru aceasta este nevoie ca cei ce s-au făcut vinovați de distrugere și nimi-

cire să nu rămînă nepedepsiți. Căci altfel, pericolul ar rămîne. Pentru a asigura viitorul copiilor noștri, criminalii de război trebuie predați justiției; eu mi-am luat această misiune, în numele tuturor victimelor.

— Cînd vorbiți de victimele nazismului, aveți în vedere doar aspectul evreiesc al problemei?

— Deloc. Dacă e adevărat că șase milioane de evrei au fost exterminați, să nu uităm că naziștii au nimicit în lagăre alte cinci milioane de oameni nevinovați. În cartea mea, vorbesc și de țigani, care au servit hitleriștilor drept cobai.

Munca mea, repet, constă în a depista, și dacă e posibil a preda justiției pe acei care s-au făcut vinovați de crime contra umanității, atît în lagăre, cît și în oficiile Gestapoului sau în rîndurile Wehrmachtului. Eu nu fac nici o discriminare între victimele nazismului.

— Socotiți că pedeapsa cu moartea e cea care trebuie să li se aplice acestor criminali?

— Pentru mine, procesul propriu zis are o importanță mai mare decît sentința. Căci procesele desvăluie lumii ceea ce a fost genocidul lui Hitler; ele constituie tot atîtea apeluri la memoria omenirii, și îndeosebi tot atîtea avertizări adresate generației tinere să nu admită ca astfel de orori să se mai repete.

Acest lucru s-a verificat mai ales cu procesul lui Eichmann. Unii au fost de părere că unui astfel de monstru i se cuvine pedeapsa capitală, fără prea multă pierdere de vreme. Ei bine, nu! Eu afirm că amploarea dezbaterilor, minuțiozitatea cu care au fost stabilite acuzațiile, posibilitățile mari de apărare care au fost oferite acuzatului, au relevat îngrozitorul mecanism pus la punct de naziști pentru distrugerea adversarilor lor.

Văzînd cum Eichmann continua să rămînă indiferent, fără a manifesta nici un regret, nici o remușcare, susținînd chiar că e „nevinovat”, omenirea și-a dat mai bine seama ce monștri e în stare să producă fascismul.

Pedeapsa cu moartea care i s-a aplicat a fost consecința legală a procesului. Dar mai de seamă decît orice este importanța lecției ce a fost reținută.

— Ce se poate spune atunci de... moderația, ca să nu spunem extrema blindată de care fac dovadă tribunalele vest-germane și austriece față de crimele pe care trebuie să le judece?

— Acest lucru nu e, evident, vrednic de laudă. Totuși, trebuie să avem în vedere că tribunalele vest-germane sînt relativ mai severe decît cele austriece.

Explicația? Ea provine, poate, din faptul că în Austria au fost, în raport cu numărul populației, mai mulți naziști decît în Germania. Instancele de judecată austriece sînt constituite din

SIMON WIESENTHAL

opt membri, luați la întîmplare, oameni de pe stradă. Și atunci... există mai multe șanse ca să dăm de oameni „care nu mai vor să se vorbească de aceasta”, decît de oameni hotărîți să facă cu adevărat dreptate.

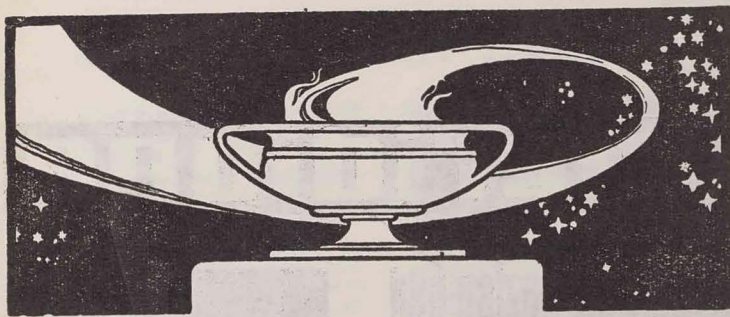
— Se poate, deci, trage concluzia că rădăcinile nazismului n-au fost încă extirpate cu totul? Progresele partidului neo-nazist nu trebuie oare să ne neliniștească?

— Trebuie să recunoaștem că în Germania tradițiile democratice sînt mult mai recente decît în Franța și că — în timpul celui de-al treilea Reich — ele au trecut printr-o grea încercare. Pe de altă parte, perioada de „război rece” din 1948 pînă în 1958, a favorizat apariția unei întregi literaturi și a unei prese care a exaltat faptele de arme ale soldaților germani în timpul celui de-al doilea război mondial. Toate acestea explică recrudescența curentului de extremă dreaptă. Eu continui însă să cred că obligația impusă autorităților federale de a-i traduce în fața justiției pe criminalii de război naziști — indiferent de sentințele cu care se încheie aceste procese — limitează avîntul propagandei neo-naziste.

— Aceste tinere generații, de care vorbiți, sînt ele oare cu adevărat conștiente de teribila realitate a nazismului?

— Acțiunea noastră, în orice caz, înlesnește cunoașterea acestei realități. Un exemplu. Mulți tineri, în special din Austria, se îndoiau de existența Annei Frank. Unii chiar, amețiți de propaganda neo-nazistă, vorbeau de „mitul” tinerei olandeze și de jurnalul ei. Reușind să dăm de urma poliștului Silberbauer care a arestat-o și a deportat-o pe Anna Frank, noi am dovedit tinerei generații autenticitatea acestui caz.

Din cărțile Macabeilor

După ce Alexandru, fiul lui Filip Macedonul, care plecase din țara Chitim, a bătut pe Darius, împăratul persilor și al mezilor, a împărțit în locul lui, și el a fost cel dintîi împărat de neam grecesc.

Și el a făcut multe războaie, a cucerit multe cetăți și a răpus împărați ai pămîntului. Și el a ajuns pînă la capătul pămîntului și a luat prăzi de la mulțime de popoare. Și după ce pămîntul i s-a fost supus, el s-a trufit și inima lui s-a semețit.

Și a adunat o oaste foarte puternică și a supus țări, popoare și vevodate, care ajunsese să-i plătească tribut.

Și după aceasta a căzut la pat și, cînd a simțit că i se apropie sfîrșitul, a chemat pe doi dintre cei mai de seamă dregători ai săi, care din tinerețe crescuseră cu el, și, încă fiind în viață, le-a împărțit împărăția.

Și Alexandru a murit după o domnie de doisprezece ani.

Apoi au început să domnească dregătorii lui, fiecare la locul lui.

Și după moartea lui toți s-au încoronat și tot așa și feciorii lor mulți ani de-a-rîndul și ei făcuseră multe răutăți pe pămînt.

Și a ieșit dintr-înșii un vîlstar nelegiuit, Antioh Epifaniu, feciorul împăratului Antioh, care fusese ostac la Roma, și el a ajuns împărat în anul 137 al împărăției grecești.

În zilele acelea s-au ivit în Israel oameni fără căpățîi care îmbiau pe mulți și le ziceau: „Haideți să ne înfrățim cu popoarele care se megiesc cu noi, căci, de cînd stăm răzlețiți de ele, multe nenorociri au dat peste noi!”

Și acest îndemn a fost plăcut în ochii lor.

Și cîțiva din popor s-au înflăcărat și s-au dus la împărat, care le-a dat lor deplină putere ca să trăiască după datina păgînilor.

Și ei au zidit în Ierusalim un gimnaziu după datina păgînilor.

Și nu s-au mai tăiat împrejur, ci s-au lepădat de sîntul legămînt și s-au înjugat mai vîrșos ca păgînii și s-au vindut, ca să săvîrșească păcat.

(Cartea I-a, capitolul I versetele 1—15)

După aceasta împăratul a trimis scrisori prin minile crainicilor, în Ierusalim și în toate orașele lui Iuda, cu cuprinsul ca să se lase de datinile streine țării;

Să desființeze arderile de tot, jertfa și turnarea din templu, și să pingărească Sîmbetele și sărbătorile;

Să întineze templul și poporul cel sînt;

Să zidească altare pentru jertfă, și dumbrăvi și temple idolești, pe care să se jertfească porci și alte dobitoace necurate;

Să lase pe feciorii lor netăiați împrejur și să se spurce cu tot felul de spurcăciuni și grozavii,

Încît să uite legea și toate îndreptările lui Dumnezeu să le desființeze.

Iar cine nu se va supune poruncii împăratului, să fie ucis.

Și el a poruncit să se trimită scrisori cu acest cuprins în toată împărăția lui și a pus supraveghetori peste tot norodul, și a dat poruncă în toate orașele lui Iuda, ca de la cel dintîi și pînă la cel din urmă să aducă jertfă.

Atunci mulți din cei care se lepădaseră de lege se alăturară de ei. Și ei prigoniră, și izgoniră din țară pe adevărații israeliți, care au fost siliți să se ascundă în ascunzătorii și în tot felul de locuri dosnice.

În anul 145, în ziua a 15-a a lunii Chislev, ei ridicară urciunea pustiirii pe altarul de jertfă, iar în toate orașele învecinate au ridicat altare,

Încît au adus jertfe la ușile caselor și pe ulițe.

Și toate cărțile legii pe care au putut să le găsească le-au rupt și le-au ars.

Și la cine s-ar fi găsit cartea legămîntului, sau dacă cineva își arăta dragostea pentru lege, era dat morții, potrivit hrisovului împărătesc.

Și cu această silnicie ei s-au purtat cu israeliții, lună după lună, și împotriva acelor care erau prinși în diferite cetăți.

În ziua a 25-a a lunii, ei au adus jertfă pe altarul care fusese zidit deasupra altarului de jertfă.

Pe femeile care-și tăiaseră copiii lor împrejur le-au ucis potrivit hrisovului împărătesc.

În zilele acelea s-a ivit Matatia, feciorul lui Ioan, nepotul lui Simeon, preot din neamul lui Ioiarib din Ierusalim, care locuia în Modiin.

(Idem. versetele 44—60)

Și el avea cinci feciori: Ioan, poreclit și Gadis,

Simon, care se mai numea și Tasi,

Iuda, numit și Macabeul,

Eleazar, numit și Auaran, și Ionatan, căruia i se mai zicea Afisuf.

Și cînd el a văzut pingărirea care se săvîrșea în Iuda și în Ierusalim,

A zis: „Vai mie! Pentru ce m-am născut ca să mă uit la pieirea poporului meu și la pieirea cetății sînte și să stau nepăsător și s-o văd cum cade în mina vrăjmașilor și templul în mina păgînilor!”

Poporul ci a ajuns ca un om fără de cinste;

Toate podoabele au fost luate pradă; copiii mor pe ulițe, tinerii cad în sabia dușmanului.

Care popor n-a pus stăpînire pe împărăția ei și nu și-a făcut parte din prăzile ei?

Toată podoaba ei i-a fost luată și din cetate liberă a ajuns roabă.

Templul nostru și podoaba noastră, ia uitați-vă cum stau pustiite, cum stă pustiită slava noastră: pingărită de păgîni!

La ce să mai trăim?”

Și atunci Matatia și-a sfîșia veșmintele, împreună cu feciorii, și s-au încins cu veșminte de pocăință și au început să jelească.

Și au venit crainicii împăratului la Modiin, ca să silească cetatea la lepădare de lege și ca să aducă jertfe.

Mulți israeliți au trecut la ei. Însă cînd Matatia și feciorii lui s-au adunat lealaltă, Crainicii împăratului au început să grăiască lui Matatia: „Tu ești dregător cu vază și mare în această cetate și sprijini de feciori și rude!”

Începe tu mai întîi și împlineste porunca împăratului, precum au făcut toate popoarele și bărbaii lui Iuda, care au rămas în Ierusalim; atunci și tu împreună cu casa ta vei di numărat printre prietenii împăratului și veți-fi cinstiți, atît tu cît și feciorii tăi, cu argint, cu aur și cu multe daruri!”

Dar Matatia răspunsu pe mare glas și zise: „Chiar cînd toate popoarele care se află în cuprinsul stăpînirii împăratului vor asculta de el și se vor lepăda fiecare de legea părinților lor și se vor supune poruncilor lui,

Eu, copiii mei, cît și rudele mele, vom umbla și mai departe în legămîntul strămoșilor noștri pe care Dumnezeu l-a încheiat cu ei.

(Continuare în pag. U-a)

Influențe eleniste în iudaism

Puține epoci în istoria omenirii au fost atît de fertile și pline de urmări ca epoca elenistă. Născut sub scriperea genului de strateg și om de stat al lui Alexandru cel Mare, tînărul cuceritor macedonian, elenismul a însemnat o uriașă încercare de a uni întroaga lume a antichității, de a contopi diferitele credințe și sisteme într-o unică și universală cultură și religie.

Încercarea a fost continuată, după Alexandru și urmașii săi seleucizi și ptolomei, de imperiul roman, însă de data aceasta ea a fost însoțită mai mult de zîngănitul armelor decît de cîntecele poetilor și retoricii filozofilor.

În aceste secole frămîntate are loc întîlnirea dintre mozaismul monoteist și helenisismul, întîlnire cu urmări vizibile asupra evoluției ambelor sisteme.

Răscoală hasmonaită, care este celebrată în zilele de Hanuca, a scos din anonimat mica obște monoteistă, a cărei energie a lîsnit atunci cu putere în apărarea valorilor sale spirituale, reușind să ajungă la o nouă înflorire. Din păcate, această perioadă a fost scurtă, ea a sfîrșit mai puțin de un secol. Unii conducători, urmași ai lui Iehuda Macabeul, deveniră — ironie a istoriei — tirani eleniști. Mozaismul continua să fie, ce-i

Monede de pe vremea lui Simon Macabeul

drept, religia noului stat creat după înfrîngerea seleucidului Antiohus Epifanes, dar locuitorii Iudeii, care pe vremuri urmaseră pe fiii lui Matitahu în lupta pentru libertatea religioasă, simțeau greul tiraniei eleniste pe care ei înșiși o instalaseră în fruntea lor. Credincioșii întorceau tot mai mult spatele statului hasmonait; ei alegeau calea deșertului sau se răzvrăteau cu hotărîre.

Ultimul conducător hasmonait, Alexandru Ianeus, a înecat în singele a zeci de mii răscoala populară condusă de secta religioasă a fariseilor. Documente arheologice descoperite recent arată că în ochii sectei esenienilor, adăpostii în deșert, Alexandru Ianeus apărea ca încorporarea răului și era numit „Cohen ha-raza”, „preotul ticălos”.

Cînd stăpînirea hasmonaimilor a fost apoi uzurpată de Herodes, prăpastia dintre credincioși și autoritatea laică a devenit totală. N-a mai avut nici o însemnătate faptul că Herodes a reînălțat un templu splendid, de vreme ce o făcuse cu muncă de rob și de vreme ce pretindea în țară se ridicau altare păgîne. Credincioșii mozaici se considerau sub asuprirea idolatrii.

Epoca elenistă găsește mari concentrări mozaice dincolo de granițele Iudeii. Marele centru eueiiesc din Babilon avea o istorie care începea de la exilații lui Nabucadnețar. În Alexandria iudeii locuiau încă dinaintea distrugerii primului templu. Odată cu unificarea lumii antice sub egida elenistă — și apoi a Romei — răspîndirea evreilor în lume s-a accentuat. Era, de altfel, un fenomen general al epocii: elementele meșteșugărești, comerciale și intelectuale ale popoarelor antice se dispersau, concentrîndu-se în noile metropole. Iudeii n-au făcut excepție de la această regulă și-i întîlnim din Cirenaica pînă în Asia Mică, adaptîndu-se condițiilor vieții locale. De la templele „regionale” ei au ajuns astfel la dezvoltarea sinagogilor, centre de viață religioasă.

În aceste condiții și mai ales în centrele periferice ale mozaismului, influența elină se putea manifesta mai cu tărie. Așa s-a întîmplat, de pildă, în comunitatea din Alexandria. Din mijlocul acestei comunități au ieșit o seamă de figuri remarcabile, printre care Philon Alexandrinul este, desigur, cea mai proeminentă.

Elev al marilor stoci, Philon a păstrat în întregime atașamentul față de mozaismul or-

todox, pe care l-a argumentat și fundamen-

tal cu limbajul filozofiei eline. Alături de el, filozoful Aristotel, autorul anonim al cărții a IV-a a Hasmonaimilor și alții, au contribuit la completarea acestei opere.

Masa creațiilor și creatorilor din acest domeniu, care a ilustrat epoca elenistă din trecut nostru, nu este încă pe deplin cunoscută. De cele mai multe ori îi întrezărim doar din fragmente păstrate sau din referințele unor autori. Știm însă că a înflorit o mare școală istorică, în frunte cu Iosef ben Matitahu (Iosephus Flavius), tason din Cirene, Artapanos, Demetrius și alții, mulți pu-

țin cunoscuți. În spatele unor creații ce ni s-au păstrat (fragmente din drama lui Ezechielos despre Exod, poemul lui Theodoros despre Iacov, epopeea lui Philon cel Bătrîn despre Ierusalim) bănuim o bogată și înfloritoare literatură religioasă-populară.

Cunoașterea filozofiei grecești a fost sîrăzîndu-i o preocupare permanentă a tînărilor și amatoriilor și referiri la ea, ca de exemplu la Platon se găsesc numeroase în literatura midrașică și talmudică. Desigur că în aceste condiții nu puteam să nu existe și figurile acelor care părăseau religia mozaică. Domină în acest sens însemnările despre Elisa ben Avuia „Azer”, discipul lui rabi Meier. Este greu de stabilit astăzi cît de mult s-a îndepărtat acest mare învățat de mozaism. Cert este că, cu toată paluma disidenței religioase, textele talmudice vorbesc despre el cu entuziasm. Tot despre el un text al epocii spune că „versurile eline nu încetau a-i ieși din gură”.

Alături de această figură remarcabilă, au existat și altele rămase pentru noi anonime.

Se pare că dintre filozofii elini, Epicur a exercitat o influență deosebită asupra învățaților iudei. E destul să arătăm că expresia „apicoires”, cu sensul de sceptic, de necredincios, provine de la numele filozofului elin.

Nu putem să în ce măsură legenda păstrată în iudaism despre considerația pe care Alexandru cel Mare ar fi arătat-o marchii preot din Ierusalim, corespunde adevărului istoric. Este însă cert că lumea elenistă a privit inițial mozaismul cu simpatie. În literatura vechilor autori elini s-au păstrat numeroase scrieri în care predomină simpatia față de monoteism. Filozoful Hermippos, traducătorul în grecește al scrierilor lui Zoroastru, afirmă chiar că învățătura religioasă a lui Pitagora ar fi fost de origină mozaică.

MODIIN, SATUL MACABEILOR

Modiin este un sat din apropiere de orașul Lod. El ocupă un loc important în istoria evreiască, căci aici au trăit preotul Matatias și cei cinci fii ai săi. Aici a izbucnit răscoala Hasmonailor ce s-a terminat cu victoria strălucită a acestora și care a deschis o perioadă de independență pentru iudei și țara lor.

Numele satului Modiin îl întîlnim pentru prima dată în Cartea Macabeilor. În Mișna, satul apare sub numele Modim. Savanții cred că acest nume arată că locuitorii satului arătau pelerinilor drumul spre Ierusalim, (în ebraică, modiin înscamnă îndrumători, cunosători.)

În apropierea acestei localități arheologii au descoperit un cimitir săpat în stîncă. Au fost identificate 24 de morminte, pe care arheologii le consideră a fi ale Macabeilor.

Pînă cînd au trăit evrei în Modiin? La această întrebare nu se poate da un răspuns precis, dar e sigur că ei se aflau aici în perioada distrugerii celui de al doilea templu. Rabi Eliezer Hamodai, contemporan cu rabi Akiva, a fost un locuitor al satului Modiin.

BRIT IVRIT OLAMIT

Țiții în pagina 12-a textul în limba ebraică.

Sărbătoarea unui eroism *sui-generis*

(Urmare din pag. 1-a)

este asemuită luminii, căci ea trebuie să pornească de la o minte la cealaltă, precum o singură luminare poate aprinde nenumărate altele, fără ca ea însăși să piardă ceva din propria strălucire". Dacă am dori să îmbrăcăm acest străvechi aforism în terminologia veacului nostru, am spune că Sinai a provocat „o reacție în lanț” în „lumea spiritului”, iar aceasta n-a conținut de-atunci să dezlanțue un număr nesfârșit de astfel de „explozii” în domeniul gândirii umane.

Antiohus — mai bine zis toți exponenții tiraniei, asuprii și războaielor — priveau spre această candelă care ardea acolo, pe „Muntele Casei” — *ה בית* — și razele ei așteptau ura lor. Monarhul a adunat cei doi legiuni fără de sfârșit, a îngrămădit arme fără de număr și a pornit să nimicească acest popor.

Țăranii cei ciudați, cei cu cartea intr-o mină și cu sapa în cealaltă, au fost, deci, nevoiți să părăsească ciudățenia și să devină la fel cu toți ceilalți țărani. Au pus cartea deoparte și au luat și ei în mină sabia. Știau că singura făgăduială pe care o în Antiohiu este aceea a exterminării evreilor. Nu trecuse atât de mult de când țara le-a fost pustiită, templul mistuit de flăcări, iar întreaga lor trudă transformată în praf și pulbere. Mai răsunau încă gemetele muribunzilor străpuși de săbiile babilonienilor, mirosul trupurilor arse în cuptoare nu se risipise încă, lacrimile de pe chipurile văduvelor și orfanilor nu se uscaseră încă.

Cu durere în suflet, bătrînul preot Matitiah și copiii săi au pus deoparte cartea și au luat în mină sabia. De data aceasta sabia trebuia să apere lumina *וירא*. Le-a fost și lor teamă, precum strămoșului lor Iacov *וירא* Le-a

părut și lor rău că, chiar de vor învinge, aceasta va însemna doliu și suferință pentru alții. În definitiv, atunci că și în alte dați, pe cîmpurile de luptă nu se găsește Antiohi, ci sclavii acestora, minai la un război fără de rost și fără de idealuri.

Atunci, miracolul s-a întimplat *והיטביר*. Cei puțini la număr au învins pe cei mulți, pentru că cei dinții nu făceau decît să-și apere viețile, iar ceilalți nu știau pentru ce luptă. De data aceasta nu s-a repetat catastrofa. Cei care au crezut în supremația spiritului împotriva forței au avut dreptate.

Iehuda Hamacabi a condus oștirile acestora de țărani în Ierusalaim. Nici un arc de triumf nu a fost ridicat în cinstea marelui strateg. Nici o defilare militară n-a subliniat măreția momentului. Amintirea sa n-a pătruns la noi în zăngănit de săbii și simbolul acelei miraculoase salvări n-a rămas arma cea învingătoare, ci candelă cea cu opt brațe — Menora cea dătoare de lumină.

Da. Pentru o clipă ei au fost siliți să pună cartea deoparte și să minuiască sabia. Acum, după ce Dumnezeu le-a ajutat și uneltirile tiranului s-au prăbușit, după ce viețile și așezările lor au fost mîntuite, ei nu proclamă cu trufie încredere în forța brațelor lor, ci se întorc la esențiala lor misiune. Ei iau din nou cartea în mină, găsesc iar calea către lăcașul lui Dumnezeu și acolo aprind lumina cea pe care a vrut Antiohus s-o stingă.

Un eroism mai mare decît cel de pe cîmpul de luptă este acel al bătlăiei pentru promovarea dreptății, pentru pătrunderea luminii în minți și în suflete, pentru victoria spiritului uman. Aceasta este talmăcirea sărbătorii de Hanuca.

În perioada dintre anii 1488 și 1514 Iehosua Stomo Soncino a tipărit un număr de 96 cărți ebraice. Dintre acestea, 57 se află în posesia muzeului. Un alt tipograf vestit, Daniel Bomberg, a tipărit, între 1517—1549, un număr de 82 cărți; 57 dintre ele se află de asemenea la British Museum.

Încă în anul 1741 a început catalogarea fondului iudaic al muzeului. Printre cei care și-au consacrat viața cercetării acestui fond se cuvine amintit rabinul G. Margulius, care a lucrat la British Museum între anii 1891 și 1914. În anul 1893 a făcut să apară „Lista manuscriselor ebraice și somroniene”. Între anii 1899—1915 a publicat catalogul, în trei părți, a fondului iudaic. Partea a patra a fost înlocuită de Iacob Levin, din serviciul secției de orientalistă și de a apărut în anul 1935.

De altfel, British Museum a fost prima bibliotecă din lume care a publicat catalogul complet al cărților sale.

Din cărțile Macabeilor

(Urmare din pag. IV-a)

Dumnezeu să ne păzească să ne lepădăm de lege și de îndreptările ei. Și nu vom asculta de porunca împăratului ca să ne abatem de la legea noastră, nici la dreapta, nici la stînga.

Și după ce el a sfîrșit această vorbire, a venit în ochii tuturor un iudeu ca să aducă jertfă pe altarul de la Modiin, potrivit cu porunca împăratului.

Cînd l-a văzut Matatia, l-a prins ciuda și rărunchii lui se cutremurară, și minia lui se întări potrivit legii și repezindu-se la el l-a ucis pe altar.

Tot în clipa aceea el a omorît și pe dregătorul împărătesc care îl silea să aducă jertfă și dărimă altarul.

Și el s-a înflăcărat pentru paza legii, precum a făcut altădată Fineas împotriva lui Zimri, fiul lui Salu.

Atunci Matatia a strigat în cetate cu glas tare și a zis: „Cine este înflăcărat pentru lege și ține la legămînt, să vie după mine!”

(Capitolul II, versetele 1—27)

Și în locul lui Matatia a venit fiul său, Iuda, numit Macabeul.

Și l-au ajutat pe el toți frații lui și toți cîți se alăturaseră de părintele lui, și cu voie bună au început războiul pentru Israil.

El a răspîndit în lung și în lat fama poporului său și s-a îmbrăcat cu platoșa ca un viteaz, și s-a încins cu armele de luptă și a făcut războaie, ocrotind cu sabia oștirea lui Israil.

El, în faptele lui, a fost asemenea unui leu și ca un pui de leu care răcnește după pradă.

El a adulmecat pe cei nelegiuți și i-a urmărit și pe cei care chinuiau norodul lui i-a dat pradă flăcărilor.

Și cei fără de lege au dat înapoi de frica lui, și toți cei care au săvîrșit fărădelegea s-au cutremurat și în mina lui a ajuns la sfîrșit liberarea poporului său.

(Capitolul III, versetele 1—6)

Însă cu ajutorul Domnului, Iuda Macabeul împreună cu voinicii lui au cuprins templul și cetatea.

Ei au nimicit altarele pe care păgînii le ridicaseră în piață, precum și dîmbrăvile închinat păgînești.

Și ei au sfințit templul și au făcut un altar nou. Și după ce au scăpat foc din cremene, au luat din focul acela și după un răstimp de doi ani au adus din nou jertfă. Apoi au aprins tîmnia și candelile și au pus pînile punerii înainte de masă.

Și după ce rînduiau toate acestea, ei căzură cu fața la pămînt și se rugară Domnului să nu mîi aducă peste ei asemenea prăpăd și, chiar cînd ei vor mai păcătui vreodată, să-i pedepsească cu blîndețe și să nu-i mai dea în mina popoarelor păgîne și huloare de Dumnezeu.

Templul fusese pingărit de păgîni la 25 Chislev și s-a întimplat că ei au sfințit templul tot în aceeași zi.

Și ei au prăznuit opt zile cu bucurie, ca la praznicul corturilor, aducîndu-și anințe și cu puțină vreme mai înainte ei petrecuseră sărbătoarea corturilor în munți și vizuini, întocmai ca fiarele sălbatice.

Pentru aceasta ei țineau în mîini crengi și ramuri verzi de finic și cîntau psalmi intru slava celui care-i învrednicise să sfințească templul.

Și după aceasta, ei au dat poruncă printr-un hrisov de obștească hotărîre ca întregul popor iudeu să prăznuiască în fiecare an aceleași zile.

(Cartea a II-a a Macabeilor, capitolul 10, versetele 1—8).

MENORA

Menora — candelabru de aur cu șapte brațe — una din podoabe vestite ale templului din Ierusalim — este descrisă în Biblie (cartea Ieșirea, cap. 25 : 31). În templul lui Solomon au existat zece menore de aur. În plus, în templu au existat și menore de argint.

Potrivit unei descrieri biblice, menora din Tabernacol — lăcașul sfînt care a precedat templul lui Solomon — era o lampă susținută de un soclu, cu trei brațe de fiecare parte a coloanei și un braț central, prelungire a trunchiului. Cele șapte lămpi purtate de brațe erau pline cu ulei de măsline, avînd forma unor cupe. Această menora părea un copac al cărui trunchi și ramuri, purtînd flori de migdal, sugerau ideea arborelui vieții.

După cum se știe, sărbătoarea de Hanuca este strîns legată de menora din templu, căci din punct de vedere religios, această sărbătoare celebrează miracolul candelilei de ulei care a alimentat timp de 8 zile lumina candelabruului sfînt.

După ce Antiochus Epifanes a despuat candelabru și alte accesorii ale templului de podoabele lor de aur, Iehuda Macabeul reconstrui templul (165 i.e.n.) și restaură, printre altele, menora.

După cucerirea Ierusalimului și distrugerea templului (anul 70 e.n.), Titus a dus la Roma mai multe trofee, printre care și menora. Ea a fost reprodusă împreună cu alte pîrzi ale templului din Ierusalim pe un basorelief al arcului de triumf al lui Titus, ridicat de Domițian. Această reprezentare este cea mai bine conservată și cea mai autentică imagine a candelabruului cu șapte brațe.

Dar și după dărîmarea templului, menora a continuat să fie un obiect de cult sfînt.

Candelabru cu șapte brațe din sinagogă este o reproducere a menorei din templu. Numeroase surse dove-

desc că el a existat din toate timpurile în lăcașele de cult mozaic. Astfel, la sinagoga din Hamat — lîngă Tiberias — datînd din anul 200 e.n., s-a găsit un candelabru din piatră avînd dimensiunile de 60 cm lărgime, 46 cm înălțime și 13 cm în grosime.

O altă formă se poate vedea în reprezentările candelabruului cu șapte brațe pe sarcophage de sticlă aurite, în catacombe, scoase la iveală de arheologi.

În decursul timpului, aspectul menorei a suferit modificări. Așa, cupele cu fitiluri plutitoare au fost înlocuite de lămpi cu suport prevăzute cu jghebur și orificii speciale pentru fitiluri.

Menora cu opt lămpi, folosită în cursul sărbătorii de Hanuca, apare în două forme diferite. Există un tip de menora cu cîte patru lămpi de fiecare parte a trunchiului și a noua lampă, ceva mai ridicată, luminarea de aprindere, numită „șamesul”, plasată pe un braț al candelabruului.

O altă versiune a menorei se află la muzeul Cluny din Paris. Aceste candelabre au în virful trunchiului figura lui Iudith cu capul lui Holofern. Un alt tip, turnat în alamă, de origine probabil est-europeană, se află la Muzeul evreiesc din Budapesta.

Majoritatea menorelor utilizate pentru a celebra sărbătoarea în familie, sînt alcătuite din opt lămpi mici de formă rotundă sau dreptunghiulară, prevăzute cu orificii pentru fitil. Lumina „șamesului” este așezată în mijlocul șirului de lumînări din stînga și este cu puțin mai mare decît celelalte. În unele cazuri, „șamesul” este înlocuit de un suport-luminare, sau chiar de o pereche de asemenea suporturi. Unele lămpi de Hanuca pot fi atîrnate de pereți, mai ales cele italiene și orientale.

Corpul menorelor este confecționat din bronz, alamă, aliaj de cositor și plumb, argint, lut sau plumb. Există și unele exemplare moderne din sticlă.

Judaistica la British Museum

(Urmare din pag. 1-a)

În anul 1865, British Museum a achiziționat pentru numai 1000 lire sterline marea bibliotecă a lui Iosef Alanczi (1801—1860). Printre cele 322 volume, din toate domeniile iudaiciste, se afla și primul dicționar ebraic „Mehaberat”, a cunoscutului lingvist sefar Menahem ben Sarok. Acest exemplar, datînd din anul 1091, este în mod neîndoios cel mai vechi exemplar al acestei lucrări.

În anul 1924 muzeul a achiziționat, contra sumei de 10 000 lire sterline, peste 1300 manuscrise din biblioteca lui Moses Gaster. Manuscrisele sînt din domeniul bibliei, cabalei și comentarii.

Printre cele 100 incunabule ale muzeului se află o ediție completă a Bibliei, cu punctuația precum și transcripția fonetică, tipărită în anul 1488, în tipăriștii lui Soncino. Printre incunabule se află de asemenea exemplare unice din tratatele talmudice „Beša” și „Kiduşim”, „Tur orah haim” și altele.

David Pinski

BERURIA

Așa spune legenda: Cu toate calitățile a fost binecuvântată Beruria, soția marelui învățat Rabi Meier. Era pe vremea când inima Domnului s-a umplut de milă pentru viața grea a poporului evreu, care își pierduse independența și libertatea; atunci a trimis-o pe pământ pe Beruria. „Du-te și bucură inimile celor oropsiți, alină-i pe cei umiliți și prigoniti. Cei ce te vor vedea vor ști că viața merită a fi trăită și vor înțelege că Dumnezeu poate crea lucruri minunate iar numele Meu va fi binecuvântat.

Evreii îi spuneau Beruria — Aleasa Domnului; romanii o numeau Valeria — Binecuvântata.

Frumoasă era Beruria. Atât de frumoasă, încât la cel mai minunat asfințit, privirea omului rătăcea de la soare la ea și de la ea la soare. Fără a putea spune cine e mai frumos și care minune e mai mare.

În serile când se slăvea luna, Beruria nu avea voie să se arate, căci s-ar fi putut ca luna să pălească în fața frumuseții ei și evreii n-ar mai fi avut ce slăvi. Când se iva pe drum, oamenii se opreau locului, pentru a nu cădea în gropi sau a nu se împiedica de o piatră, căci ochii lor nu se uitau decât la ea. Truditorii care munciau din greu pe șosele spuneau când o vedeau: „E un balsam pentru oasele noastre obosite. Acum munca va merge mai ușor.” Iar cei care se aflau în casă exclamau: „Parcă s-a luminat în casă. De bună seamă Beruria a trecut pe la fereastră.” În cinstea ei înțelepții alcătuiseră o nouă rugăciune de slăvire a lui Dumnezeu pentru că a înzestrat cu frumusețea sa un muritor de rind.

Și înțeleaptă era Beruria. Atât de înțeleaptă, încât bătrânii înțelepți din vremea ei au spus: „N-ar trebui oare să îmbrăcăm noi haine femeiești și să i le dăm ei pe-ale noastre? În fața ei arătăm ca niște babe care au pierdut de mult și puțină minte ce au avut-o. Ea are mai multă minte decât am avut noi în toți anii vieții noastre.” Când un bărbat se certa cu soția și îi spunea că femeile au părul lung și mintea scurtă, femeia îi răspundea: „Dar Beruria?” Atunci bărbatul se rușina și recunoaștea că soția i-a răspuns cum se cuvine. Iată de ce înțelepții alcătuiseră o nouă rugăciune de slăvire a lui Dumnezeu pentru că a înzestrat cu înțelepciunea sa un muritor de rind.

Și foarte învățată era Beruria. Învățătura scrisă era pentru ea ca un drum bătorit. Iar cât privește învățătura orală, Beruria era ca o bibliotecă. Spiritul ei ascuțit era dublat de o simplitate clară. Învățătura este un câmp care se poate fertiliza numai cu astfel de însușiri. Multe lucruri încredute a lămurit Beruria și multe pasaje întinate a luminat. Se ajunsesse până acolo încât cuvântul și hotărârea ei erau respectate întotdeauna mai ca și cuvântul și hotărârea soțului ei, marele învățat Rabi Meier, care a fost cea mai mare autoritate printre cărturarii timpului. Despre el se spunea: „Nici nu-i de mirare că știe atâtea și e atât de spiritual — o are doar de soție pe Beruria”.

Aceste cuvinte su-l supărau pe Rabi Meier și nu se simțea jignit din pricina lor. Era

foarte mândru de Beruria și o iubea nespus. În fiecare zi spunea în rugăciunile sale: „Un diamant minunat ai creat, Doamne! Și dintre toți supușii tăi, pe mine m-ai ales să mi-l dăruiești: cum să-ți mulțumesc pentru asta?”

Discipolii lui Rabi Meier au spus: „Cu toate însușirile este înzestrată Beruria. Rabi Meier al nostru o asemește unui diamant prețios pe care i l-a dăruit Dumnezeu. Dar oare inima ei nu este slabă, ca a oricărei femei, pradă pasiunilor schimbătoare, precum mereu schimbător e jocul culorilor dintr-un diamant? De unde știm că urechile ei rămân surde în fața cuvintelor ademenitoare care cad ca scînteile și topește inima ca ceara? Eva a fost doar și ea binecuvântată cu toate calitățile și totuși urechile ei au dat ascultare șarpei. Iar dacă Eva n-a rezistat e sigur că nici Beruria nu va rezista”.

Așa vorbeau între ei discipolii lui Rabi Meier pînă cînd, într-o zi, vorbele lor au ajuns la urechile marelui învățat. Mai întîi el fu cuprins de supărare, clootind de mînie ca un cazan încins. S-a gîndit: „Îi voi alunga din preajma mea! Cum de îndrăznesc să se îndoaie de puritatea ei, de smerenia și curățenia ei, de puterea ei de a rezista tuturor ademenirilor? Oare nu e Beruria un copil al sîrbătorii, o aleasă a Domnului? Cine se îndoaie de ea și o ponegrește profanează sîrbătoria și nu merită să asculte învățătura mea, nu e vrednic să fie în preajma mea!”.

Dar de îndată și-a schimbat gîndul. Dacă va gonii discipolii pentru indoilele pe care

și le-au exprimat în privința Beruriei, ei vor pleca și vor spune: „Dacă indoilele noastre n-ar fi întemeiate, Rabi Meier ar ride de noi și le-ar uita în aceeași clipă. Dar pentru că sînt întemeiate, s-a miniat și ne-a alungat”.

Marea minie a lui Rabi Meier se prefăcu atunci în mare dispreț dar mintea sa ageră cugetă mai departe: Omul e rău de gură și josnic e îndoiala din sufletul său. Ca să alungi necuratul trebuie să fii un Rabi Meier, dar ca să ponegrești o Berurie ajunge să fi necurat. Pînă în ziua morții, ei nu vor înceta să cîrtească. Iar cînd sufletul minunat al Beruriei va părăsi trupul ei neîntinat, vor spune: a murit curată pentru că șarpele nu s-a apropiat de ea și pentru că Dumnezeu n-a pus-o la încercare. Și vor mai spune: Dumnezeu îi încercă numai pe cei tari. Pentru că a cunoscut inima Beruriei și știa că e slabă în fața ispitici, n-a pus-o la încercare, ferind-o de rătăcirii.

La gîndul acesta, Rabi Meier simți o mare slăbiciune în tot trupul și o sudore rece acoperi fruntea sa înaltă. Ce-i de făcut ca limbile veninoase să n-o înțepi pe Beruria sa? Ce-i de făcut ca fiecare gînd despre ea să fie la fel de curat precum e inima ei?

Marea sa înțelepciune găsi calea: „S-o pună discipolii la încercare!”

La acest gînd îl trecură fiorii. I se făcu rușine de cei patru pereți între care a îndrăznit să cugete la așa ceva. Dar nu mai putu renunța la acest gînd care i se părea singura ieșire. Supunînd-o încercării, gurile rele vor amuți pe veci și toți vor vedea că Beruria, soția sa, are o inimă la fel de curată ca și spiritul ei, că puritatea ei e pe măsura frumuseții iar fidelitatea îi e pe măsura înțelepciunii. Abia atunci își vor da seama că de mîrinosos s-a arătat Domnul cu generația în care trăiește Beruria și de cîtă prețuire se bucură în ochii Domnului cel ce a fost ales să-i fie soție.

Supărările începură să-l macine pe Rabi Meier. Polta de mîncare îi slăbi, somnul îl părăsi și tot felul de gînduri îi treceau neconținut prin minte. Nu termina bine un gînd că îi apărea altul și altul. Un gînd se bătea cap în cap cu celălalt. Îi veneau și gînduri adînci, clarvăzătoare. Dar în mulțimea de gînduri erau și unele de care îi era rușine. Aceste gînduri îl nelinișteau și îl făceau minios pe propria-i ființă. De unde astfel de gînduri? Cum de se lăsa cuprins de asemenea îndoile? Cum poate gîndi așa? El, care cunoaște atât de bine inima Beruriei, el pentru care simțămîntele ei sînt ca o carte deschisă! N-a dovedit ea oare desulț tîrie la moartea copiilor? N-a spus atunci lumca că una e Beruria? Dar marele învățat, care compara puterea satanei cu puterea Domnului și putea să-i ferească pe alții de duhul cel rău, căuta acum cu înfrigurare apărare în fața fricii care-l cuprinsese. Rușinat, cu buzele tremurînd, șopti: „Tartă-mă, Beruria, sîntina mea, dar te voi pune la încercare!”

Rabi Meier chemă toți discipolii la el și spuse:

„Au ajuns pînă la mine vorbele voastre despre Beruria, soția mea, îndoilele voastre și-au făcut drum prin urechile mele. Cînd cineva se îndoiește fără temei de prietenul său, cel invinuit ce trebuie să facă? Trebuie să întrebe: pe ce îi întemeiezi bănuiele? Prin ce îți le-am stîrnit? Sau să-i spună: Nu-mi ești prieten adevărat! Dacă ai fi, nu te-ai îndoi de mine fără temei. Așa ar trebui să vă spun și eu: sînteți cu toți oameni răi, care nu merită să stea în preajma mea. Pentru că gîndurile voastre sînt păcătoase și pentru că sînteți ispițiți de satana de aceea vă îndoieți de puritatea soției mele Beruria. N-aș avea oare dreptul să vă alung din preajma mea și să închid pentru voi izvoarele învățăturii mele?”

O mare spaimă și neliniște cuprinsă pe toți discipolii. Cei care își exprimaseră îndoilele și le răspundiseră au rămas ca împietriți cu ochii în pămînt, rușinați și abătuti. Cei care doar dăduseră ascultare îndoilelor priveau în jurul lor, răcoliți, de parcă ar fi căutat vinovații. Unul se ridică și spuse:

„Rabi, doar n-ai să pedepsești pe cei care au ascultat deopotrivă cu cei care au vorbit”.

Dar Rabi Meier răspunde:

„Aceiași pedeapsă se cuvine și celui care a ascultat ca și celui ce a vorbit. Căci nu numai șoarecele e hoțul, ci și gaura care îl ascunde”.

La aceste cuvinte, discipolii șoptiră rușinați:

„Dar acum nu ne mai îndoim”.

Rabi Meier rise:

„Halal discipoli! Și voi veți răspîndi învățătura în popor? Voi îi veți judeca?”

Și mai umiliți se simțiră discipolii. Rabi Meier le spuse, cum îi era obiceiul, o parabolă: „Vulpe a întîlnit o găină și i-a spus: Am auzit că te îndoiești că eu sînt fi cea mai cuvioasă dintre toate animalele. De aceea te voi sfîșia chiar acum.” Speria găina răspunde: „Nu mă îndoiesc de loc de cuvioșia ta și chiar dacă m-am îndoit vreodată, nu mă voi mai îndoi de acum încolo.” Vulpea, care fiind sătulă era atunci bine dispusă, spuse: „Acum te las. Dar ține minte, dacă îți va mai ieși din gură cea mai mică vorbă de îndoială, ești pierdută.” Găina s-a jurat că nu va mai rosti vreodată nici un cuvînt de îndoială. Dar cînd vulpea se îndepărtă, găina își băgă capul sub aripă gîndind în taină că nu există faptură mai viclenă ca vulpea.

Ridîcînd glasul, Rabi Meier continuă:

„Nu, nu cu frica voi stîrpi îndoilele voastre despre Beruria. Căci ai îngropat îndoilele în adîncul inimii voastre și ai poruncit gîndurilor ca nu cumva să vă aducă îndoilele pe buze. În sine voastră însă veți gîndi că aveți dreptate, dar că ai renunțat la ea de furnică, ca să rămîneți mai departe în preajma mea. Dar cu vreau ca îndoiala să dispară cu adevărat. Vreau ca orice îndoială să dispară din inimile voastre.”

Discipolii rămaseră tăcuți, de parcă s-ar fi gîndit cum se va întîmpla acest lucru. Neprevăzător, unul dintre ei spuse:

„Dacă tu, Rabi Meier, nu te îndoiești, nu ne vom îndoi nici noi”.

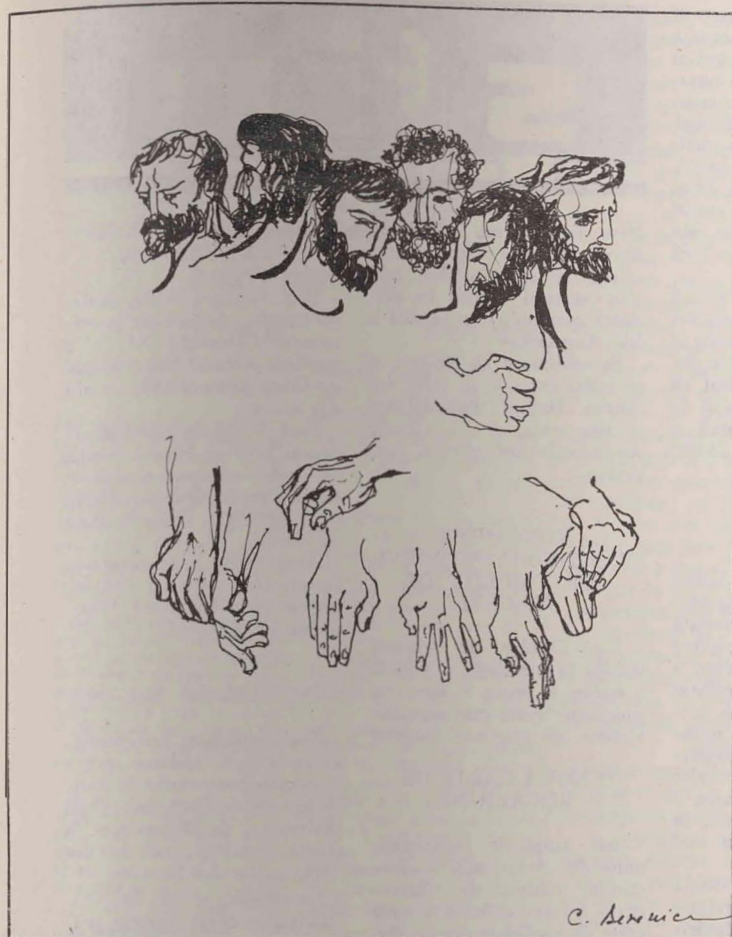
O clipă, fața lui Rabi Meier se acoperi de roșeață. Nu rosti nici un cuvînt, stăpînuindu-se să nu vorbească cu minie. Apoi, foarte palid la față, răspunde:

„Vai de cel ale cărui gînduri sînt necurate și de trei ori vai de el dacă nu-și poate stăpîni gura. Oare voi vă îndoieți pentru că eu m-am îndoit? Cine dintre voi ar îndrăzni să spună că Rabi Meier s-a îndoit de soția sa, Beruria? Dar îndoilele voastre pe care nu le-ați putut ascunde și pe care alți simți nevoia să le șoptească ureche unuia altuia, au devenit șerpi veninoși, care otrăvesc cu miasmale lor pe toți cei din jur. Și pe mine m-ați îmbolnăvit cu îndoiala voastră, Asemeni vouă. Îmi spun acum: „Poate că Beruria îmi este credincioasă doar pentru că a fost ferită de încercări”.

Acei dintre discipoli care primii și-au exprimat îndoilele se simțiră ispițiți să ridice triumfător capul, dar s-au stăpînit. Erau bucușori și cu mare greu izbutiră să nu le apară zîmbetul pe buze. Dar înțeleptul Rabi Meier băgă de seamă licărul de triumf ce li se aprinsese în ochi și cu o voce tînuțoare, ce-i umplu de spaimă, spuse:

„Eu nu m-am îndoit niciodată de Beruria, soția mea, nici cînd nu mi-a trecut prin minte cea mai mică bănuială cu privire la puritatea ei. Dar veninul vostru mi-a intrat în suflet și a născut în mine gînduri meschine. Acuma îmi spun: Mărlu e minunat. Dar cine știe ce e înăuntrul lui? Iată ce ați reușit cu otrava îndoilei voastre: Rabi Meier să se îndoiască de puritatea Beruriei soția sa. Nu meritați oare să vă gînească din preajma mea cu bita și cu blestem? Dar am hotărît altfel. Ce faci atunci cînd vrei să afli dacă un măr frumos pe dinafară e la fel și înăuntrul? Îl tai. Și eu vreau să tai, vreau să mă uit în inima Beruriei. Ascultați la ce m-am gîndit: treizeci de zile încheiate nu mă voi arăta Beruriei în Tiberia. Treizeci de zile sînt suficiente, cred, spre a încerca țîria unei femei, atunci cînd bărbatul ei nu e lîngă ea. Alegeți unul dintre voi care s-o seducă și s-o împingă pe Beruria la păcat.

Nu o singură inimă de bărbat a tresărit când Rabi Meier a rostit aceste cuvinte. Prietelul de a fi în preajma minunatei Beruriei născu un fior fierbinte în sufletul multora dintre discipolii lui Rabi Meier.

Dar cel mai tare a tresărit inima lui Simon, frumosul fiu al lui Rabi Ișmael. Zărindu-l odată, o matroană romană s-a gândit că zeul grecesc Adonis, zeul forței, tinereții și frumuseții s-a convertit și a început să studieze complicata învățătură iudaică. Ea l-a numit pe Simon „Adonisul iudeilor”. Era înalt, zvelt, sprinten, cu părul și barba roșie. Culoarea ochilor lui Simon se schimba după timpul zilei și după starea lui sufletească și nimeni nu putea să le reziste. Când se întâlnea cu o femeie, din evlavie închidea ochii, pentru a nu stîrni în sufletul ei gânduri păcătoase. Într-un rînd, n-a închis ochii în fața Beruriei, dar în loc să se aprindă ea, s-a aprins el. Așa cum flacăra înmoaie ceara săpînd în ea imaginea sigiliului, tot astfel ochii arzători ai lui Simon îi întipăriră în suflet chipul Beruriei.

De atunci, n-o vedea decît pe ea. Beruria era gîndul lui în timpul zilei și visul lui din timpul nopții. Nici studiul nu-l putea ajuta. Marea sa frumusețe bărbătească și-a aflat pereche în Beruria. Tinjă după ea ca după ceva care i-ar aparține din totdeauna. Toată viața a fost evlavios. Cunoștea rugăciuni fierbinți și posturi grele pentru chinarea trupului și purificarea sufletului. Dar rugăciunile lui nu mai sunau acum a pocăință și a frică de păcat, ci a acuzare și revendicare. Se simțea ca și cum Dumnezeu nu i-ar fi dat ce i se cuvine, ca și cum i-a răpit ceea ce trebuia să-i aparțină numai lui. De ce i-a scos-o Dumnezeu în cale pe Beruria? De ce nu i-a închis ochii cînd a întîlnit-o? În gîndurile sale zbucimate, pătimașe, îi sugera lui Dumnezeu ce ar putea face ca Beruria să devină a lui. Rabi Meier ar putea muri și Beruria să devină soția lui. Iar dacă Dumnezeu nu dorește moartea învățatului, Beruria ar putea să-l părăsească pe Rabi Meier, să se despartă de el, și să vină în brațele frumuseții pereche. N-ar putea Dumnezeu s-o facă?

„Acum, cînd Rabi Meier a terminat ce a avut de spus, lui Simon i se părea că Dumnezeu i-a ascultat rugăciunile. Era încredințat că el va fi cel ales să înfăptuiască

voința Atotputernicului. I se păru chiar că Rabi Meier i-a aruncat o privire ca și cum l-ar fi ales pe el pentru această misiune. Dar Rabi Meier nu rosti nici un cuvînt din care să se înțeleagă pe cine l-ar alege. Părași ieșiva lăsînd discipolii să aleagă ei înșiși.

Deși multe priviri s-au îndreptat spre Simon, fiul lui Rabi Ișmael, nu toți fură de părere că el ar fi cel mai indicat, căci și alți discipoli ar fi vrut să ia asupra lor această misiune. În primul rînd erau cei care și exprimaseră cele mai multe îndoieli în privința Beruriei.

Unul dintre ei spuse:

„Pentru a o cîștiga pe Beruria nu ajunge să fii cel mai frumos. Trebuie să fii cel mai deștept. Ea se apropie de om nu cu ochii, ci cu mintea. Beruria poate rămîne oarbă în fața frumuseții, dar niciodată urechile ei nu rămîn surde la vorbe înțelepte. Imaginea frumuseții va păli de îndată ce se va îndepărta de ea, dar cuvîntul înțelept va rămîne în sufletul ei. Nu uitați că și Eva a fost sedusă de șarpe cu ajutorul vorbelor înțelepte, căci e scris: „Și șarpele a fost mai viclean decît toate animalele pămîntului”. Iar dacă Beruria va rezista cuvîntului înțelept, atunci tăria ei este în afara oricărei îndoieli”.

Rostise aceste vorbe așa ca toți să se gîndească că el este cel mai deștept și deci el trebuie trimis la Beruria.

Un altul spuse:

„Pentru a o seduce pe Beruria nu trebuie să fii nici cel mai frumos, nici cel mai deștept. Trebuie să fii cel mai voinic. Căci ce e frumusețea celui mai frumos dintre noi pe lîngă frumusețea ei și ce e înțelepciunea celui mai deștept dintre noi pe lîngă înțelepciunea ei? Cel mai frumos dintre noi se va pierde în fața ei și se va întreba: De ce sînt atît de urît? Cel mai deștept dintre noi va sta în fața ei ca un prost neajutorat. Dar prezența unui bărbat voinic va învîlui ca o ceață simțămîntele ei, efluviiu bărbăției va fi pentru ea ca un vin tare și o va ameți. Pentru a determina o femeie să muște din fructul oprit e nevoie de un șarpe viclean. Dar pentru a face o femeie să dozească un bărbat străin e nevoie ca forța și puterea lui să fie pentru ea ca două pietre de moară. Dacă Beruria va rezista

unei mari forțe bărbătești, tăria ei să fie în afara oricărei îndoieli”.

Rostise aceste vorbe așa ca toți să se gîndească că el e cel mai puternic, deci el trebuie trimis la Beruria.

Dar un al treilea spuse:

„Pentru a o seduce pe Beruria nu trebuie să fii nici cel mai frumos, nici cel mai deștept, nici cel mai voinic, ci trebuie să fii cel mai învățat. Căci dacă colegul nostru are dreptate în ceea ce a spus cu privire la șansele celui mai deștept și ale celui mai frumos dintre noi, trebuie să admită că nici voinicia bărbătească n-o va impresiona pe Beruria. Căci ea își va spune: mai puternic este un taur. Și cine este mai puternic decît un leu? Înseamnă oare că trebuie să mă mistuie pasiunea pentru un leu, pentru un taur, sau pentru un elefant? Numai cel mai învățat dintre noi va ști să-i trezească admirația, să-i cucerească inima prin cunoștințele sale, prin puterea sa de a pătrunde în tainele învățăturii. Căci dacă soțul Beruriei, Rabi Meier al nostru, poate să aducă trei sute de argumente spre a dovedi că ceea ce pare impur e în realitate pur, seducătorul Beruriei va trebui să aducă de două ori atîtea argumente ca s-o corupă. Va trebui să-i spună că și Reuben a păcătuit cu Bila, soția tatălui său Iacob, că regele David a păcătuit cu Bat Șeva, soția luptătorului Uria, că păcatul ei față de Rabi Meier nu va fi păcat. Iar dacă Beruria va rezista puterii de convingere a celui mai învățat dintre noi, atunci tăria ei să fie în afara oricărei îndoieli”.

Rostise aceste vorbe așa ca toți să se gîndească că el e cel mai învățat și că el trebuie trimis la Beruria.

Un al patrulea se ridică și spuse:

„Pentru a o seduce pe Beruria nu trebuie să fii nici cel mai frumos, nici cel mai deștept, nici cel mai voinic și nici cel mai învățat. Toată învățătura lui se va spulbera în fața ei. Cine ne asigură că în fața ei nu se va simți ca un biet învățacel în fața dascălului? Ea va spune că în ieșiva noastră se învață numai pentru a se scăpa de păcate. De aceea eu spun că pentru a o seduce pe Beruria trebuie să fii cel mai vestit. Și cine e mai vestit decît acela care la calitățile sale și la propriul său renume poate adăuga renumele și noblețea familiei sale? Cu calități deosebite este într-adevăr binecuvîntat soțul ei, Rabi Meier. Dar el se trage din străini și obîrșia sa duce la un izvor nu prea curat. Inima Beruriei se va topi și va fi cuprinsă de pasiune înflăcărâtă atunci cînd va avea în preajma ei pe unul care se trage din dinastia regelui David. Numai dacă va rezista în fața unuiu care se trage dintr-o familie atît de nobilă, tăria ei va fi în afara oricărei îndoieli”.

În mod neîndoiel de ce vorbea așa se gîdea la sine, căci susținea că se trage din dinastia lui David, mîndrindu-se cu obîrșia lui ca pînul cu penele.

Pe următorul ce s-a ridicat să vorbească toți l-au privit foarte mirați, căci nimănui nu-i venea să creadă că și el va deschide gura. Spuse: „Pentru a o seduce pe Beruria trebuie să fii cel mai nenorocit.” Și pentru că mirarea de la început se transformase într-un hohot de rîs, respectivul puse să vorbească mai tare și mai cu suflet:

„Da, cel mai nenorocit și cel mai oprosit! Nu vă veți putea apropia de inima Beruriei decît prin milă. Va fi destul să-i povestesc cu tristețe în glas și cu durere în priviri că buzele mele n-au rostit niciodată cuvintele tată, mamă, pentru că tata a murit înainte de nașterea mea iar mama la naștere; că nici nu-i cunosc pe cei ce m-au crescut, căci cineva m-a găsit în pragul ușii sale în zorii zilei, iar altul m-a găsit în toiul nopții. Ziua mă ardea soarele, noaptea mă bătea vîntul; și veșnic plîngeam de foame. În toată lumea nu s-a găsit nimeni care să mă înfiez. Toți mă priveau ca o pacoste și numai de frica lui Dumnezeu nu m-au lăsat pradă morții. Așa am crescut, în foame și nevoi, părăsit, fără mîngiere, fără un sărut, fără o vorbă bună, fără o privire caldă, fără cel mai mic semn de iubire, cu un dor nestins de dragoste în inimă. De aceea vă spun: Numai dacă Beruria nu va fi cuprinsă de pasiune din milă, numai atunci tăria ei va fi în afara oricărei îndoieli”.

După impresia pe care vorbele sale o produsă asupra celorlalți era încredințat că el va fi cel ales.

Dar din nou începu să vorbească primul, după el al doilea, al treilea, al patrulea, al cincilea și așa mai departe. Unul vroia să-l acopere pe celălalt. Nici unul nu vroia să admită că celălalt avea dreptate. S-au amestecat și alții, așa încît în ieșiva se făcuse o larmă ca în piață, în zi de tîrg.

Numai Simon, fiul lui Rabi Ișmael, nu scoase un cuvînt. Era sigur că el va fi cel ales; i se părea că așa poruncise privirea lui Rabi Meier, așa vrea Dumnezeu, pentru că el întrunește toate calitățile necesare pentru a cîștiga inima Beruriei. Se socotea și cel mai nenorocit. Căci cine era mai nenorocit ca el, căruia Dumnezeu îi răpise ceea ce trebuia să fie numai a lui și i-a mai scos în cale ce a pierdut, umplîndu-i inima de durere și desperare? Iar cînd va veni ceasul și-i va povesti Beruriei suferințele și durerile prin care a trecut, mila va cuprinde inima ei făcînd apoi loc iubirii.

De aceea, în larma care se stîrnie, Simon zîmbea și nu scotea un cuvînt. Cînd se făcu liniște, multe priviri se îndreptară spre el. Cei de față își amintiră că de fapt Rabi Meier îl alesese pe el cu privire. Înțelesesă că nu există cineva mai nimerit ca frumosul Simon. Iar dacă Beruria va rezista „Adonisului iudeilor”, tăria ei va fi în afara oricărei îndoieli.

Din toate părțile s-au auzit strigăte: „Simon să meargă! Frumosul Simon! Fiul cel frumos al lui Rabi Ișmael!” Și astfel Simon, fiul lui Rabi Ișmael fu ales drept piatră de încercare a tăriei și purității Beruriei, soția marelui învățat Rabi Meier.

A venit la ea aducîndu-i o scrisoare de la soțul ei, Rabi Meier. Scrisoarea spunea doar atît: „Aducătorul, unul dintre discipolii mei, îți va povesti totul”.

A găsit-o în grădina din fața casei, singură cu gîndurile ei. Cam neliniștită, de parcă ar fi presimțit o veste rea, îi spuse:

„Iartă-mă că nu te potesc în casă și nu-ți ofer un loc de odihnă și ceva de mîncare, dar sînt foarte nerăbdătoare”.

Simon tăcu o clipă. Folosea tăcerea pentru a cîștiga timp spre a-și aminti cele ticluite, pentru ca ceea ce va spune să treacă drept cel mai pur adevăr, iar înțeleapta Beruria să nu-i pună întrebări care ar putea să-i distrugă planul. Cu voce ademenitoare, care vroia să se facă iubită, cu privirea-n pămînt, cum șade bine unui discipol al cucernicului Rabi Meier, începu să vorbească:

— Se pregătesc din nou legiuri grele împotriva evreilor, se întorc vremurile împăratului Adrian. E vorba să se interzică circumciziunea, respectarea Sabatului și învățarea Torei.

Beruria șopti:

„Zvonul cel rău câtă să devină realitate”

„Au fost trimiși călăii să-i prindă pe cei trei frunțași ai ieșivelor, pe Rabi Meier, pe Rabi Simon. Fiul lui Johai, și pe Rabi Jehuda, fiul lui Elian. Vor să rețeze capetele, apoi trupul va muri de la sine.

Palidă, tresărind de spaimă, Beruria întrebă:

„I-au prins?”

„Nu, călăii încă nu s-au arătat. S-ar putea să fie numai un zvon. Dar Rabi Simon, fiul lui Rabi Johai, s-a ascuns și Rabi Jehuda a închis ieșiva răspîndindu-și studenții, pînă va trece furtuna. Singur Rabi Meier nu vrea să părăsească postul ce i-a fost încredințat de Dumnezeu. El a conceput un plan.

Beruria, care înălțase capul, bucurîndu-se că soțul ei nu-i fricos ca alții, deschise acum ochii mari, străpîngîndu-l cu privirea pe Simon, plină de dorința de a afla gîndul lui Rabi Meier.

Cu glas stăpînit, Simon îi înfățișă planul. Vorbea cu siguranța ce țî-o dă adevărul dar și cu oarecare teamă de ochii inteligenți ai Beruriei:

„S-a stabilit ca unul dintre studenții să se ducă acasă la Rabi Meier în Tiberia și să locuiască în casa acestuia, lîngă soția sa, Beruria. Atunci cînd călăii vor veni să-l ridice pe Rabi Meier, studenții săi vor spune

(Continuare în pag. VIII-a)

CEMORAREA MARTIRILOR „NOPTII DE CRISTAL”

La Berlin și în alte orașe din R.D.G. au avut loc ceremonii de comemorare a martirilor uciși de naziști în pogromul din 13 noiembrie 1938, intrat în istorie sub denumirea „Noaptea de cristal”. În acea noapte, barbarii naziști au profanat și incendiat sute de sinagogi, au devastat mii de locuințe și au ucis sute de evrei.

URMAȘII MARANILOR

Parte din maranii fugiți din Spania de frica Inchiziției au găsit azil de ceaaltă parte a Atlanticului. Urmașii lor s-au integrat în viața noii patrii, aducând o contribuție activă la propășirea ei.

Astfel, din paginile Enciclopediei mexicane, recent apărută, aflăm că autorul primului imn național al Mexicului a fost compozitorul Henri Hertz; primul spectacol de teatru a avut loc cu o piesă a lui Carvera, un urmaș al maranilor; cel care a organizat statistica în țară a fost matematicianul Isidor Epstein etc.

COMUNITATEA DIN ANGLIA

Cu cele 500 000 suflete, comunitatea din Anglia este, alături de cea din Franța, cea mai însemnată obște evrească din Europa. Viața modernă ridică și în fața acestei comunități numeroase probleme, ca de pildă: raportul dintre tradiție și modernitate; educația religioasă; asigurarea cu ca-

dre competente a așezămintelor de cult etc.

Aceste probleme, ca și altele, deopotrivă de importante, au format obiectul consfăturii ținute recent la Londra și care a reunit un număr de 70 reprezentanți ai obștei, conducători spirituali, sociologi etc.

...ȘI DIN CANADA

Comunitatea evrească din Canada numără 270 000 suflete. Cea mai mare obște se află la Montreal, cu 110 000 evrei; urmează Toronto — cu 95 000; Winnipeg — cu 20 000; Vancouver — cu 8 000; Ottawa — cu 6 000 evrei. Restul de cca 31 000 evrei sînt risipiți prin localități mai mici din țară.

OMAGIUL COMUNITĂȚII DIN IRAN

Reprezentanții comunității din Iran au luat parte la festivitățile prilejuate de încoronarea șahului și a şahinșahinei. Ei au oferit în dar pe rechii imperiale o placă lucrată în aur și pietre prețioase, reprezentînd scena încoronării pe un fundal biblic.

Conducerea Congresului Mondial Evreiesc a adresat un mesaj de felicitare, scoțînd în evidență istoria de două ori milenară a obștei evreiești din Iran.

PROCESUL UNOR CRIMINALI DE RĂZBOI

La Darmstadt continuă să se desfășoare procesul unui lot de 11 foști S.S.-iști, acuzați de exterminarea a peste 80 000 evrei din Harkov. Unul dintre acuzați, fostul locotenent S.S.

Victor Woithon, a recunoscut că a participat la uciderea a peste 20 000 bărbați, femei și copii. El a declarat că masacrul a fost ordonat de comandantul unității sale, Blobel, S.S.-iști stăteau în fața victimelor, iar acestea, în șanturi, așteptau să se deschidă focul asupra lor. În multe cazuri victimele nu erau ucise din primul foc, prăbușindu-se încă de vii în groapă.

Un alt proces se desfășoară la Hamburg. În fața instanței se află un lot de 14 membri ai batalionului 101 de poliție nazistă. Procurorul a arătat că acuzații s-au făcut vinovați de complicitate la deportarea și exterminarea a peste 25 000 evrei din Lublin.

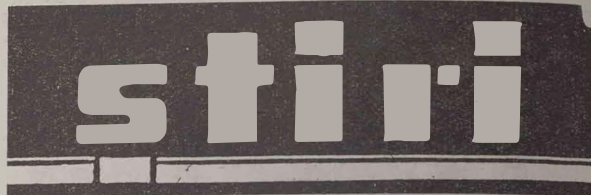
DESCOPERIRE ARHEOLOGICĂ

O așezare feniciană datînd de prin secolul VI înaintea erei noastre a fost desgroapă la Tel Megadim, în apropiere de Haifa. Arheologul care a condus săpăturile a declarat că aceasta este una din așezările feniciene care se întindeau în antichitatea îndepărtată din Liban pînă în sudul Iudeii. Se pare că așezarea a fost părăsită de fenicieni în timpul lui Alexandru cel Mare.

Săpăturile au dat la iveală rămășițele unor case relativ spațioase, depozite și întărituri.

TEATRUL EVREIESC DIN VARȘOVIA LA NEW YORK

În cadrul turneului pe care-l întreprinde în America, teatrul evreiesc din Varșovia a dat o serie de spectacole la

New York. Presa a scris în termeni elogioși despre nivelul artistic al spectacolelor, scoțînd în mod special în evidență personalitatea scenică a Idei Kaminska.

Se subliniază că iubitori ai teatrului evreiesc au venit din Boston, Detroit, Philadelphia și alte orașe spre a viziona spectacolele ansamblului varșovian.

MONUMENT ÎN MEMORIA SPORTIVILOR OMORIȚI DE NAZIȘTI

Karl Duldig, un sculptor stabilit în Australia, a realizat o statuie în bronz în memoria sportivilor evrei care au căzut victime ale prigoanei naziste.

O NOUĂ CARTE DE RUGĂCIUNI

Sub auspiciile sinagogilor unite din America și a seminarului rabinic din Buenos Aires a fost publicată o nouă carte de rugăciuni pentru sârbătorile de Roș Hașana și Iom Kipur. (Mahzor).

Anterior aceleași foruri au editat un Sidur — carte de rugăciuni zilnice.

Paralel cu textele în limba ebraică, aceste cărți cuprind și traducerea rugăciunilor în limba spaniolă.

PREMIUL NOBEL PENTRU MEDICINA 1967

Prof. Georges Wald, titularul catedrei de biologie la universitatea Harvard (S.U.A.) a împărțit premiul Nobel pentru medicină pe anul 1967 cu alți doi savanți.

Prof. Wald, în vîrstă de 61 de ani, provine dintr-o familie de evrei ortodoksi. Soția sa, Ruth, a reușit să se salveze, în anul 1938 din Viena ocupată de naziști.

Anul trecut, eminentul om de știință a ținut un ciclu de prelegeri la institutul Weizmann din Rehovot.

ANCHETA LA MILANO

Trei judecători vest-germani au sosit la Milano, spre a cerceta împrejurările în care, în septembrie 1943, naziștii au săvîrșit un șir de masacre în câteva localități italiene din regiunea lacului Locarno.

Cercetările se fac în legătură cu procesul intentat acuzaților Hans Ludwig Krueger, fost căpitan din garda personală a lui Hitler și ofiterului S.S. Friedrich Rohwer. Printre alte crime comise de unitatea S.S. din care făceau parte acuzații se numără și masacrarea unui grup de evrei din Grecia. 18 martori dintre care cîțiva supraviețuitori ca prin minune ai masacrului, au fost audiați de judecători.

UNUL DINTRE DREPTI

Georg Duckwitz este unul dintre acei germani care în epoca întunecată a nazismului și-au păstrat neștirbită conștiința și spiritul de solidaritate umană. În anii războiului el a deținut postul de atașat comercial al Germaniei la Copenhaga. Expunîndu-se unei mari primejdii, Georg Duckwitz a prevenit comunitatea evrească despre planul nazist de deportare a evreilor, contribuind astfel la salvarea a mii de vieți.

După război Georg Duckwitz a fost decorat de guvernul danez pentru curajul și onenția pe care le-a dovedit în împrejurări din cele mai tragice.

TEXTE IUDAICE ÎN LIMBA PORTUGHEZĂ

La Rio de Janeiro a apărut o culegere de texte iudaice asupra religiei și eticii mozaice. Autorul ei este profesorul Henrique Lemle, rabinul Asociației religioase israelite din Rio.

Prof. Lemle este și autorul unei cărți despre principiile fundamentale ale iudaismului.

BERURIA

(Urmare din pag. VII-a)

că sînt de mult ca oițele fără păstor, căci Rabi Meier i-a părăsit și se află acum în Tiberia, alături de soția sa Beruria. Călăii vor veni îl vor lua pe student drept Rabi Meier, căci îl vor găsi sub același acoperiș cu Beruria. În felul acesta, Rabi Meier va putea continua să învețe cu studenții Tora, care este atît de necesară vieții poporului evreu mai cu seamă în vremuri de restriște.

Beruria rămase înmărmurită. Inima ei nu era de partea acestui plan. Era ceva straniu în cele ce auzise. După o clipă de gîndire, întrebă:

„Cum, călăii îl cunosc pe Rabi Meier?”

„Călăii nu-l vor găsi pe Rabi Meier în ieșiva, răspunse Simon. O ascunzătoare este pregătită, cei de pază îi vor da de veste cînd vor veni călăii. Iar de vor veni aici și-și vor da seama că eu nu sînt Rabi Meier, tu îi vei duce pe alte căi iar în acest timp Rabi Meier va căuta să se salveze. Dar gîndește-te că s-ar putea să-mă ia pe mine drept Rabi Meier!”

Simon își ridică mîndru capul, privind-o cu ochii săi care, în lumina soarelui ce apunea printre copacii verzi și înalți, erau de un cafeniu închis.

Beruria se gîndi: S-ar putea ca acest bărbat să fie luat drept Rabi Meier. Cu tristețe în suflet întrebă:

— Cît timp va dura această situație?

Simon avea răspunsul gata pregătit:

— Treizeci de zile. Dacă în răstimp de treizeci de zile călăii nu se vor arăta, atunci știrea n-a fost decît un zvon mincinos.

Simon se îmbujoră la față: planul reușise fără mari greutate și acum vor începe pentru el cele treizeci de zile, cele mai bogate și mai fericite din viața sa.

Beruria oftă din greu: treizeci de zile de nesiguranță și spaimă, de tristețe și dor! Cu și mai multă tristețe în glas întrebă:

— Rabi Meier nu va da de loc pe acasă vreme de treizeci de zile încheiate?

Cu smerenie și cu oarecare reproș în glas, Simon răspunse:

— Ai vrea să iei din timpul învățaturii și să-ți lăsa de o parte? Poate că zilele ieșivei noastre sînt numărate...

Abătută, Beruria întrebă:

— În tot acest timp, nu va trimite nici un sol cu vreo veste?

— Numai dacă i se va întîmpla ceva rău, te poți aștepta la un sol.

Tristă și supărată, Beruria dădu din cap nemulțumită de hotărîrea soțului ei. Renunță a mai pune întrebări și-și aminti de îndatoririle ei de gazdă.

Și așa Beruria l-a primit în casă pe cel trimis să fie pentru ea o piatră de încercare. L-a luat sub acoperișul ei, i-a dat camera soțului ei, gîndindu-se că nici o clipă călăii nu se vor îndoi că bărbatul acesta este Rabi Meier, conducătorul ieșivei. Vor crede că și-a părăsit studenții și lăcașul învățaturii și acum trăiește izolat, acasă la el, lingă frumoasa lui soție.

Simon păși în camera lui Rabi Meier, care urma să devină locuința lui pentru treizeci de zile, și se puse pe învățatură. Știa că are glas plăcut, bărbătesc, de aceea începuse să învețe cu voce tare. Era convins că dacă ar da laoparte covorul care desparte camera lui Rabi Meier de celelalte încăperi, ar afla-o pe Beruria ascultînd vocea lui. O simțea, îi auzea respirația, se îmbăta cu mișcarea ei. Își frecă fruntea pentru a alunga alte gînduri. Ar fi vrut să pună atîta pasiune în glas încît Beruria să nu bănuiască

nimic și totodată să nu profaneze învățătura, să nu-l supere pe Dumnezeu.

Primele trei zile, Simon n-a văzut-o pe Beruria. Masa îi era servită de o bătrînă servitoare. Cînd părăsea încăperea, trecea spre ușa care dădea în stradă cu ochii în jos, fără a se uita nici în dreapta, nici în stînga. Pășea ca un om preocupat de gînduri grele. Abia în a patra seară s-au văzut. Era vineri seara. Simon rosti rugăciunea dinaintea mesei și cea de după masă cu ardoare, pasionat, mulțumind Domnului pentru hrană. Se știa bărbat frumos, știa că a-l privi este o plăcere. Mai știa că are o voce minunată și că e o sârbătoare s-o asculte. Nu s-a uitat mult la Beruria, dar cînd și-a îndreptat ochii spre ea a pătruns-o cu o privire adîncă, plină de vigoare bărbătească, dar și de tristețe. Ochii lui erau acum întunecați ca noaptea... Flacăra luminărilor ce împodobeau masa de simbătă se reflectau în ei, umplînd încăperea de o atmosferă sărbătorească.

Noaptea, în așternutul său, Simon a început să psalmodieze pe întuneric versete biblice, pe care le știa pe de rost, printre altele și Cîntarea Cîntărilor, pasionantul poem de iubire. Cînta cu glas reținut, umplînd încăperea cu o dulce tristețe și o mare nălniște. În patul ei, plină de dor, Beruria se gîndea la Rabi Meier. Și pentru că simbăta e oprit să plîngă, alunga gîndurile triste. În cet, relua versurile care ajungeau pînă la ea, gîndindu-se ce om ciudat e acest bărbat trimis de soțul ei. Cu siguranță că e unul din cei mai de seamă discipoli, devreme ce a fost ales să meargă în locul lui Rabi Meier. Și gîndi de asemenea: dacă fiecare evreu, oricît de simplu, are într-insul o parte din dumnezeire, cît har dumnezeiesc are omul acesta atît de învățat, atît de înțelept, atît de frumos, cu glas atît de fermecător și caracter atît de distins?

(urmare în numărul viitor)

43402

גלאזגו, 1-10 דעצעמבער 1967

50 יאָר פון דער פטירה פון
מענדעלע מוכר-ספרים

(המשך אויף זייט 9)

כפר-נח

של היהדות הדתית הרומנית

הרב יצחק מאיר מארילוס
בוקרשט

מאיר נח ה?

מאיר נח? (ישבת כא) שאלה זו הוצגה סמבט ה'תשנ"א, וכל מי שישנה שרקו עומד וסתמיה. איר! הם התנאים והאסורים ישעיהו עלולה באוניהם תרעית נצי- חניי החשבונואים וכל סהלכי החיים והדת היו מיישעים או מהנפלאות ש"רבים נפסרו ביר מעשים", הסה יח קרו לשער סאחיה יח הג חנוכה? וכו' מי סהם לא חדר ברוחב ביתו לשפנית ימי הנוכה אלו, להכיר שחסי פירפירה רחבה הוסיד ועסיר איתן העוסק וגויס על עצמו ירו- יש חריות הספרותיים החס- מורים. ובימים ההם התכבדה היה- רות והרגישו עצמה סמבטת נגד כח וולווי ששכח. וה- סה הגה הסוכרים סהרת רוח ישראל הערכיים קרדיוס יח סמורת ותורת ישראל ויסחית נפש.

בי האל סהסת החשבור נאים לא היתה רק נצחיה כללי הוי, כי אם עיר יותר נצחיה כללי פנים, כי הוא השכיב לנו את כבודנו בעיני עצמנו על ידו חכנו את כהנו הרוחני והפוסרי הגדול, על ידו סעמנו את פרי עבי- רתנו. והנרות שאנו סרליקים, הוא סל העצירות והספירות, נר סאלו יסאזים אים סק- סים, חיים שאין בהם דסעה עשוקים ודסי רעוצים, וכעת ישאנויות תוסיה להסחית את דרכה על הארץ, או הגר חנוכה תחיה סמאה חיה נגד מע- ליהם הרעים ו"הנרות ישאנו סרליקים" והיו מוסים והול- כים הלור והאיר.

אם כן, מה זו השאלה ישאלו סיסרי התלמוד, "מאי חנוכה?" ואפשר להעסיק כי כוונתם ששאלו אם לשלח חג זה בין יתר החגים שצוותה עליהם תורתנו הקדושה. יען שרליקים אנו לקרא חג, וסים שאין עושים בהם סלאכה

ב"ה בוקרשט
מספר 175
כסלו תשכ"ח

סו לח' אלי...

ז. שניאור

הנרות הללו

הנרות הללו, על ספי חלונות, לוקר ספנים ולוקר גנדרות. נקרים ונקנים, סחיות ונקנים, ונקטאו סקדש קל אוקות ונקנים. סאו לא נקנקם, את סמנת הנשים, קלפט ונקיה, לקר ולקלקים.

כך תוספת עושר. שניהם, החומר והיצר, מניחים בה הרבה מר- שומי מחמתם הכבדה. הראשונה ושניהם משייכים לה ברכה בורחא יתרה, זה משירי כח וזה מעודף כח. ברע"ה ההכרעה אוהו ה-פורת"ה של רשומי הג- צחיו הראשון — היא ששומיה ועמדת בכל יצירותיהם של ה- "ראשונים" ומסופה להם משקל- בטולס היצירה — העיקר הוא הני- צחיו הראשון, "בני האב", וכל המאר בא אחר- כך. כתולדה מחוביה.

היה מנדלי, ראשון? — דבר זה אינו צריך, כפדומה, ואיה זכרון מה היתה הספרות העברית מן הבחינה האמנותית עד מנדלי לא כלום. מה היה כחם של ה- "מספרים" הקודמים בציר? — כח ילדים, כלים כהותם, לסבט מחש, לנפש האדם כמו שהיא — אין בכל ספוקיהם סימן וזכר. עסט היה מסר כל הימים על גבי הקלפה, ואל "חנן" לא חדר.

(החשט סעור 12)

חיים נחמן ביאליק
מנדלי מוכר ספרים
סחם — משמש בכלי אומנות דקים, נצוצים לו מהמוכר ויוצר בחומר, "חוש" אבו מסע וגזית. ההר בא חוליה חוליה, אליו לבית ה- החרשת, וה"גורם" מונע מכב- צור-הסלע עצמו ונאכס עס הגולם במקום גדול ומולדתו. ביו כל- אומנתו של הראשון — פירוט: מנע ומשא סס עצם המקורות- קלימת הריח של השרשים הקח- חונים, מחנה ראשונה עס ה"חומר", עס חומר, מופרד ומ- סר כל עוק, הכשרתו הראשונה של זה לקבלת צורה, ולבסוף ה- הנצחון הראשון של היוצר על החומר, הנצחון הראשון עולה אמנו לעליון ב"חבלי יצירה" גדי- לים, שאין דוגמתם, אבל היצירה, פרי הנצחון הזה, מתמשרת מתוך

טעלעגראמע

צום אויסוואל פון הער ניקאלאיע טשעאושעסקי אלס פרעזידענט פונעם מלוכה-ראט פון דער סא- ציאליסטישער רעפובליק רומעניס האט דער רב- הכולל געשיקט פאלגנדיקע טעלעגראמע:

הער
ניקאלאיע טשעאושעסקי
פרעזידענט פון מלוכה-ראט
פון דער
סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע

אין נאמען פון דער פערעראציע פון די יידישע קהלות ווי אויר אין מיין פערזענלעכן נאמען, שיק איר אייר אונ- דערע ברכות, מיט דער געלעגנהייט פון אייער אויסוואל אלס פרעזידענט פונעם מלוכה-ראט פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע.

אין איר סיפער אנערקענונג פאר די גרויסע רעכט און פרייהייט פון וועלכע זי געניסט אייניגעם מיט דעם רומענישן פאלק און מיט די מיסלעכנדיקע נאציאנאליסען, זשאלעוועס נישט די יידישע באפעלקערונג איר מי, און ארבעט מיט סריישאפט פארן פארוויקלעכן דעם פראכטפולן פראגראם פון דערהויבן דאס לאנד אויף די חעכסטע מדרגות פון פראגרעס און ציוויליזאציע.

מיר ווינשן איר, זייער געערסער הער פרעזידענט, געוונט, אריכת ימים, כוח אין דער ארבעט כדי צו קאנען יוד וויר- מען אייער היסטארישער שליחות פארן גליק פונעם פאלק און פון אונזער טייער היימלאנד, די סאציאליסטישע רעפובליק רומעניע, פארן פעסטיקן דעם שלום אויף דער וועלט.

דר. דוד משה רוזן
רב הכולל און פרעזידענט פון דער פערעראציע פון די יידישע קהלות פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע

דער באזוך איז ענגלאנד פונעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן און פריי

אויפן וועג קיין אמעריקע, האבן זיך דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן און פריי, אפגעסעלט עסלעכע סעע אין גלאזגו, ענגלאנד, כדי צו באזוכן דעם רב וואס פון דער דאזיקער קהלה דר. וואלף גאסליב און פריי.

סראצדעס וואס דער וויזיס האט געסראגן א מש- פחה-כראקעסער, האט די ארגאניזאציע, דזשויס רע- פרעסענסיוו קאונסיל" וואס נעמט ארין די יידישע רעליגיעזע און קולטור נופירונגען פון שאטלאנד, איינגעקאדנס דעם 28-10 נאָוועמבער ד. י. א קבלו פנים לכבוד די געסט, ס'האבן אָנטיילגענומען מנהיגים פון דער קהלה, רבנים, גבאים פון די שולן און פאר- שטייער פון אלע יידישע אנסטאלטן פון גלאזגו. ס'האבן געוואלט דאס וואָרט, מיט דברי שבח פאר דער פערזענלעכקייט פונעם מנהיג רוחני פון דעם רב מעניסן ייִדנסוס, ווער דר. לאַוואַסאָן, פּרעזידענט פון רע קהלה, און רב, הראש דר. וואָלף גאָסליב, די רעזנענט קאָנסעקווענט סעטלונג אין די היינטיקע אָנערקענונג לגבי דער קלוגער און וואַסאליסטישער פאָליטיק פון דער וואַסענישער דעגירונג, באַסאָנע- דיק די פרייהייט פון וועלכער עס געניסט די יידישע באַפעלקערונג פון רומעניע. די האָבן אויך באַמאָנט רומעניעס קאָנסעקווענט סעטלונג אין די היינטיקע אינסטרואַציאָנעלע פּראָבלעמען, א סעטלונג האָט איר דורנגערונגען פון א הויכער סאָציאליסטישער קראַפט. דער רב הכולל דר. דוד משה-רוזן האָט געמאָכט פאר די לויב-ווערסער און האָט געהאלטן אַן עסטפּאָנע איבער דעם לעבן פון דער יידישער קהלה פון גלי- חטיק.

דעם 29-10 נאָוועמבער האָט דער רב הכולל אויפֿ- גענומען די האָרעספּאָדענטן פון די גאָליטע פּרעסע- אָרגאָנען "דע סקאָטלענד", "דעלי מעל" א. א. ווי אויך די פון די יידישע צייטונגען "זו עקא" און "ישראל סודי". ער האָט געעפּנט איר פארשידענע פּראָגן וואָס זענען נונט אונזער לאנד און די ספּעציפּישע אַספּעקטן פונעם כלל ישראל.

פארשידענע צייטונגען האָבן פארעפּטלעכט די וויכ- טיקע באזוכן און דערקלערונגען פונעם רבליגירטן מנהיג פון רומעניע.